

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

Erken Çocuklukta Özel Eğitim Gereksinimi Duyan Çocukların
Eğitimlerinde Ailelerin Katılımına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin
Belirlenmesi

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mazlum AYDINALP

Lefkoşa

Haziran, 2023

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**Erken Çocuklukta Özel Eğitim Öğrencilerinin Eğitimlerine Ailelerin
Katılımına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mazlum AYDINALP

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Lefkoşa

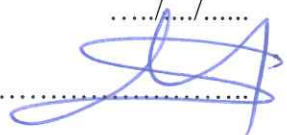
Haziran, 2023

Onay

Mazlum AYDINALP tarafından hazırlanan “Erken Çocuklukta Özel Eğitim Öğrencilerinin Eğitimlerine Ailelerin Katılımına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi” başlıklı tez, kapsam ve nitelik açısından kalite standartlarına uygunluğu ile ilgili Özel Eğitim Anabilim Dalında Yüksek Lisans olarak Haziran 2023 tarihinde kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	Adı – Soyadı	İmza
Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Behçet ÖZNACAR	
Jüri Üyesi:	Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA	
Danışman:	Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK	

Özel Eğitim Anabilim Dalı Başkanı Onayı

...../...../.....

Ünvan, Ad-Soyad

Anabilim/Anasanat Dalı Başkanı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

...../...../ 20...

Prof. Dr. Kemal Hüsnü Can Başer

Enstitü Müdürü

Etik İlkelerine Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Mazlum AYDINALP**10/06/2023****Gün/Ay/Yıl**

Teşekkür

Eğitim yaşantım boyunca ezberlemekten ziyade bana öğrenmeyi öğreten tüm değerli öğretmenlerime saygı ve sevgilerimi sunmayı bir borç bilirim. Bununla beraber araştırma sürecinde destekleri ile bana yardımcı olan ve bu araştırmanın ortaya çıkmasını sağlayan danışmanım Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK hocama teşekkürlerimi sunarım. Son olarak yaşamımın her anında benden destek ve sevgilerini esirgemeyen annem ve babam, Cihan ve Sinan AYDINALP kendilerine saygı ve minnetlerimi sunarım.

Mazlum AYDINALP

Özet**Erken Çocuklukta Özel Eğitim Gereksinimi Duyan Çocukların Eğitimlerinde Ailelerin Katılımına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi****Aydınalp, Mazlum****Yüksek Lisans Tezi, Özel Eğitim Anabilim Dalı****(Danışman: Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK****Eylül 2023, (sayı)sayfa**

Bu araştırma, erken çocukluk döneminde özel eğitim gereksinimi olan çocukların eğitiminde aile katılımı hakkında öğretmen görüşlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın evreni Kuzey Kıbrıs'ta bulunan, erken çocukluk dönemi 0 – 6 yaş aralığındaki çocuklara KKTC Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumları olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda Lefkoşa ve Girne'de bulunan 7 farklı eğitim kurumundan 19 okul öncesi öğretmeni örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmada verilerin toplanması için Kişisel Bilgi Formu ve Öğretmen Görüşme Formu kullanılmıştır. Araştırmada verilerinin analizinde nitel araştırma tekniklerinden durum analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlara göre; öğretmenlerin, ailelerin eğitiminde aile katılımının önemli ve olması gerektiğini düşündükleri, aile – öğretmen – okul yönetiminin planlı olarak hareket etmeleri gerektiği, çocuğun eğitimi ile genel olarak annenin ilgilendiği bununla beraber çocuk ile ilgili katılımlarda genel olarak ilgili oldukları fakat azda olsa ilgisiz ailelerin olduğu görüşleri belirtilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ise literatürdeki veriler ve uygulamalar çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Erken çocukluk dönemi, okul öncesi eğitimi, özel eğitim gereksinimli çocuk, aile katılımı*

Abstract**Determination of Teachers' Opinions on the Participation of Families in the Education of Children with Special Education Needs in Early Childhood****Aydinalp, Mazlum****(Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK****September 2023, (issue)page**

This research aimed to determine teachers' opinions about family participation in the education of children with special education needs in early childhood. The population of the research was determined as educational institutions affiliated with the TRNC Ministry of National Education for children aged between 0 and 6 in the early childhood period in Northern Cyprus. In this context, 19 preschool teachers from 7 different educational institutions in Nicosia and Kyrenia were determined as samples. Personal Information Form and Teacher Interview Form were used to collect data in the study. Situation analysis technique, one of the qualitative research techniques, was used to analyze the data in the study. According to the results obtained from the research data; It was stated that teachers think that family participation is important and should be in the education of families, that family - teacher - school management should act in a planned way, that mothers are generally interested in the child's education, however, they are generally interested in child-related participation, but there are families who are at least slightly uninterested. The findings obtained in the research were discussed within the framework of data and applications in the literature.

Keywords: *Early childhood, pre-school education, child with special education needs, family involvement*

İçindekiler

Onay	3
Etik İlkeler Uyumluk Beyanı	4
Teşekkür	5
Özet	6
Tablolar Listesi	10
Kısaltmalar	11

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Sınırlılıklar	5
1.5 Tanımlar	5

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL TEMELLER	7
2.1 Eğitim Hakkı	7
2.2 Özel Eğitim	7
2.2.1 Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özellikleri	8
2.3 Eğitimde Aile Katılımı	9
2.3.1 Ailenin Eğitime Katılımının Önündeki Engeller	9
2.3.2 Erken Çocukluk Özel Eğitiminde Aile Katılımı	10
2.4 Eğitimde Aile Katılımına İlişkin Yapılan Araştırmalar	11
2.5 İlgili Araştırmalar	15

BÖLÜM III

3. YÖNTEM	22
3.1 Araştırma Modeli	22
3.2 Çalışma Grubu	22
3.3 Veri Toplama Araçları	23
3.3.1 Öğretmen Görüşme Formu	24
3.4 Verilerin Analizi ve Yorumlanması	24

BÖLÜM IV

4.	BULGULAR VE YORUMLAR.....	26
4.1	Katılımcıların Kişisel Bilgileri	26
4.1.1	Yaş Dağılımı	26
4.1.2	Cinsiyet Dağılımı	27
4.1.3	Mesleki Kıdem Dağılımı	28
4.1.4	Eğitim Durumu Dağılımı	29
4.1.5	Katılımcıların ‘‘Aile Katılımı’’ Konusundaki Eğitimlere Katılım Durumunun Dağılımı	30
4.2	Görüşme Sorularının Bulguları	31
4.2.1	<i>Tablo 2: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki önemine ilişkin görüşleri</i>	<i>31</i>
4.2.2	<i>Tablo 3: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki öneminde öğrenciler açısından önemine ilişkin görüşleri</i>	<i>32</i>
4.2.3	<i>Tablo 4: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki önemine aile açısından önemine ilişkin görüşleri</i>	<i>33</i>
4.2.4	<i>Tablo 5: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki önemine okul yönetimi açısından önemine ilişkin görüşleri</i>	<i>34</i>
4.2.5	<i>Tablo 6: Öğretmenlerin, aile katılımına yönelik düzenledikleri çalışmalara ilişkin görüşleri</i>	<i>35</i>
4.2.6	<i>Tablo 7: Öğretmenlerin, aile katılımına yönelik düzenledikleri çalışmaları düzenlerken dikkat ettikleri unsurlara ilişkin görüşleri</i>	<i>37</i>
4.2.7	<i>Tablo 8: Öğretmenlerin, ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine aktif olarak katılımı konusuna ilişkin görüşleri</i>	<i>38</i>
4.2.8	<i>Tablo 9: Öğretmenlerin, aile katılımlı çalışmalarda ne tür zorluklarla karşılaştıklarına ilişkin görüşleri</i>	<i>39</i>
4.2.9	<i>Tablo 10: Öğretmenlerin, aile katılımlı çalışmalarda ailelerden beklentilerine ilişkin görüşleri</i>	<i>41</i>
4.2.10	<i>Tablo 11: Öğretmenlerin, aile katılımlı çalışmalarda okul yönetiminden beklentilerine ilişkin görüşleri</i>	<i>42</i>
4.2.11	<i>Tablo 12: Öğretmenlerin, aile katılımında anne – baba veya çocuğun bakımını üstlenen kişilerden en çok kimin vakit ayırdığına ilişkin görüşleri</i>	<i>43</i>

BÖLÜM V

5.	TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	44
	Kaynakça	52

Tablolar Listesi

	Sayfa
Grafik 1: Yaş Dağılım Grafiği	26
Grafik 2: Cinsiyet Dağılım Grafiği	27
Grafik 3: Mesleki Kıdem Dağılım Grafiği	28
Grafik 4: Eğitim Durumu Dağılım Grafiği	29
Grafik 5: Katılımcıların “Aile Katılımı” Konusundaki Eğitimlere Katılım Durumunun Dağılım Grafiği	30
Tablo 1: Araştırmaya katılan Öğretmenlerin Demografik bilgileri	23
Tablo 2: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki önemine ilişkin görüşleri	31
Tablo 3: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki önemine öğrenciler açısından önemine ilişkin görüşleri	32
Tablo 4: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki önemine aile açısından önemine ilişkin görüşleri	33
Tablo 5: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki önemine okul yönetimi açısından önemine ilişkin görüşleri	34
Tablo 6: Öğretmenlerin, aile katılımına yönelik düzenledikleri çalışmalara ilişkin görüşleri	35
Tablo 7: Öğretmenlerin, aile katılımına yönelik düzenledikleri çalışmalarını düzenlerken dikkat ettikleri unsurlara ilişkin görüşleri	37
Tablo 8: Öğretmenlerin, ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine aktif olarak katılımı konusuna ilişkin görüşleri	38
Tablo 9: Öğretmenlerin, aile katılımlı çalışmalarda ne tür zorluklarla karşılaştıklarına ilişkin görüşleri	39
Tablo 10: Öğretmenlerin, aile katılımlı çalışmalarda ailelerden beklentilerine ilişkin görüşleri	41
Tablo 11: Öğretmenlerin, aile katılımlı çalışmalarda okul yönetiminden beklentilerine ilişkin görüşleri	42
Tablo 12: Öğretmenlerin, aile katılımında anne – baba veya çocuğun bakımını üstlenen kişilerden en çok kimin vakit ayırdığına ilişkin görüşleri	43

Kısaltmalar

KKTC:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
EÇÖE:	Erken Çocukluk Özel Eğitimi
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
SCT:	Sosyal Bilişsel Teori
OSB:	Otizm Spektrum Bozukluğu

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Erken Çocukluk Özel Eğitimi (EÇÖE); 0-6/8 yaş aralığında gelişimsel yetersizliği veya gelişimi risk altında olan özel gereksinimli çocuğun ve ailesinin içinde bulunduğu durumun olumsuz etkilerini en aza indirerek, çocuğun gelişimini ve ailenin gereksinimlerini en yüksek düzeyde desteklemeyi amaçlayan disiplin alanıdır. Bu dönemde çocuk kişiliğinin çok önemli kısımlarını oluşturmakta olup konuşma, bedenini tanıma, tuvalet eğitimi, aidiyet duygusu gibi çok önemli beceriler kazanmaktadır (Tomris ve Çelik, 2021). Erken çocukluk döneminin ilk evresinde genellikle anne – baba veya çocuğun bakımını üstlenen kişinin rolü çok yüksektir. Bununla beraber 3 yaş itibari ile okul öncesi döneme başlayan çocuklar için bu rol öğretmenin katılımıyla değişim göstermekte ve öğretmenin çocuk ile gerçekleştirdiği eğitim ve iletişim bağlamında çocuğun gelişimi sürdürülmektedir.

Erken çocukluk döneminin önemi bağlamında normal gelişim gösteren çocukların dışında özel gereksinimli çocukların da okul öncesi kaynaştırma ortamlarında yasal çerçevede bulunabildiği bilinmektedir. Özel gereksinimli çocuğun normal gelişim gösteren çocuktan farklı olarak gereksinimleri doğrultusunda eğitim alması gerektiği bilinmektedir. Çocuğun gereksinimine uygun eğitim alması dışında çocuğun sosyal çevresi olan ailesinin de eğitimlere katılım sağlaması ve okul – öğretmen – aile koordinasyonunun çocuğun gelişiminde önemli katkıları olacağı kabul edilmektedir. Okul öncesi eğitimde aile katılımının varmak istediği nokta, eğitimde devamlılığı ve bütünlüğü sağlamaktır. Okulda verilen eğitimin evde, evde verilen eğitimin okulda desteklenmesi, bir devamlılığın söz konusu olması ve bu sayede hem okulda hem de evde çocuğun istendik davranış değişikliklerine güvenli ve kontrollü bir biçimde ulaşması ana amaçtır (Şahin ve Ünver, 2005). Erken çocukluktan itibaren nitelikli ve erişilebilir eğitime tam katılımı sağlayan kapsayıcı öğrenme ortamları oluşturma çabası dikkat çekmektedir (Dünya Bankası Kalkınma Raporu, 2015). Bu tür çabalar ise özel gereksinimli çocukların yaşam kalitesi ve yapabilme kapasitesini yükseltmesi açısından çok önemli vurgular olmaktadır. Özel Gereksinimli çocukların eğitim hakkını elde etmesi için gösterilen küresel çabanın nedeni, onların gelişimin farklı alanlarında akranlarına göre anlamlı derecede farklılık gösteren ve özel eğitim hizmetlerinin varlığına gereksinim duyan bireyler olarak

tanımlanmasıdır (573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1997). Ayrıca yasal düzenlemelerin çocuk, aile ve sosyal çevre bağlamında değerlendirilmesinin çocuğun sağlıklı ve tam gelişimi için zorunlu olması gerekmektedir çünkü çocuğun sosyal yaşamına etki eden eğitim, yaşamına ve öğrenmesine daha büyük katkılar sağlayacaktır. Eğitimin yasal bir hak olması ve ÖG’li çocukların eğitim haklarının vazgeçilemez ve gözden çıkarılamaz bir gerçek olması nedeniyle eğitim hizmetlerinin nitelikli ve adil bir biçimde sunulması önem taşımaktadır. Nitelikli bir eğitim ise ancak bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran ve bu farklılıklara yönelik düzenlemeleri içeren bir eğitim anlayışıyla mümkün olmaktadır. Çocuklar yetiştikleri ortamlardan edindikleri bilgileri, ilgi alanları, öğrenme ihtiyaçları, gelişimsel nitelikleri, sosyoekonomik şartları bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu ve benzeri dezavantajların ise sosyal devlet anlayışı çerçevesinde sosyal politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple eğitim ortamına gelen hiçbir çocuk başka bir akranı ile aynı özelliklere sahip değildir (Olçay Gül, 2014). Dolayısıyla bireysel farklılıkları bulunan her çocuğun eğitimden eşit fayda sağlayabilmesi için birbirlerinden çok başka özellikleri olan çocukların olduğu bir eğitim ortamında sunulan eğitimin içerik, yöntem, teknik, fiziki ortam, hizmetler vb. bakımından çeşitlilik göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle eğitim ortamlarının, çocukların bireysel özelliklerini dikkate alan ve ihtiyaçlarını karşılayan nitelikte tasarlanması gerekmektedir. ÖG’li çocukların eğitim ortamlarına yerleştirilmeleri sistematik bir düzen içinde gerçekleşmektedir. ÖG’li çocuklar eğitim ortamlarına yerleştirilirken önce hastanelerde ve Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM)’nde bazı tıbbi ve eğitsel değerlendirmelerden geçerek tanılanmakta ve daha sonra bu çocuklar için yerleştirme kararı verilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği [ÖEHY], 2018). Bu tanılama ve değerlendirilmeler sonucunda ÖG’li çocuklar ihtiyacına uygun olarak belirlenen sürede ve çocuk için en uygun olan ortamda eğitim alma hakkına sahip olmaktadır. Uluslararası antlaşmaların üyesi olan tüm ülkelerde ÖG’li çocukların eğitim ve öğretimlerinde, en az kısıtlayıcı ortam ilkesi esastır. Böylelikle akranlarıyla eşit ve tam katılım ilkesine dayalı genel eğitim sınıflarında eğitim ve öğretime devam etmeleri sağlanmaktadır (Kargın, 2004). Eğitim ortamlarındaki kısıtlayıcılık arttıkça ÖG’li çocukların toplumla bütünleşmesi fikrinden uzaklaşmaktadır. Eğitimin sadece ÖG’li çocukların bulunduğu bir okulda veya sınıfta gerçekleştirilmesi, hastane ya da ev gibi sosyal yaşamı kısıtlayan ortamlarda sürdürülmesi ÖG’li çocukları en fazla kısıtlayan ortamlara örnek olarak gösterilmektedir (Ünlü, 2019). Özel eğitim gereksinimli çocuğun gereksinimlerini azami olarak karşılayan ortamda eğitim görmesi dışlanmışlık hissi yaşamaması adına önemli olmaktadır. Bu bağlamda özel gereksinimli çocuk

için yapılacak herhangi bir müdahale ve eylem öncesi meslekler arası iletişim ve görüşlerin alınması gerekmektedir.

Özel eğitim hizmetleri çocukların ailelerini tüm sürecin içinde tutarak onların sürece etkin katılımını gerektiren bir hizmet özelliği sergilemektedir. Bu anlamda özel eğitim sürecine aile katılımı, aileleri destekleyerek, eğitim süreçlerini aile ile birlikte planlayarak, çocuk hakkındaki kararları birlikte alarak ve alınan kararları uygulayarak ailenin aktif katılımını sağlamayı ve birlikte çocuğun gelişimine desteklemeyi ifade etmektedir (Gürgür, 2017). Çocuktan beklenen başarının gerçekleşmesi ancak ailenin eğitim sürecine aktif katılımının artırılmasıyla ve personel-aile arasındaki iş birliğinin sağlanmasıyla mümkün olmaktadır. Özel eğitim hizmetleri kapsamında tanılama, yerleştirme ve yerleştirme sonrası çocuklar eğitim ve tedavi süreçleri boyunca aileleri ve çeşitli meslek gruplarından personeller ile birlikte hareket etmek durumundadır. Bu nedenle özel eğitim hizmetleri kapsamında ailelerin personellerle ve farklı meslek alanlarındaki personellerin de kendi aralarında kurduğu iş birliği ÖG’li çocuklara sağlayacağı katkı bakımından oldukça önemlidir.

Bu bağlamda erken çocukluk dönemi özel eğitim gereksinimi olan çocukların eğitiminde rol alan öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri ve durum değerlendirmeleri önem kazanmaktadır. Bu kapsamda öğretmenlerin erken çocukluk özel eğitim hizmetlerinde aile katılımı hakkındaki görüşleri, bu hizmetleri sağlarken ailelerle yaşadıkları problemler veya olumlu durumlar, mevcut problem durumları hakkındaki çözüm önerileri önem kazanmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, erken çocuklukta özel eğitim öğrencilerinin eğitimlerine ailelerin katılımına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesidir. Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenlerin erken çocuklukta özel eğitimde aile katılımının eğitim sürecindeki önemine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin erken çocukluk döneminde özel eğitim öğrencilerinin eğitimine aile katılımı için düzenlediği etkinlikler nelerdir?
3. Öğretmenlerin aile katılımına yönelik düzenledikleri etkinlikleri belirlerken dikkat ettikleri unsurlar nelerdir?
4. Ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine katılımına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

5. Öğretmenlerin aile katılımlı etkinlik düzenledikleri zaman karşılaştıkları zorluklara ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Öğretmenlerin aile katılımlı etkinliklerde ailelere yönelik beklentileri nelerdir?
7. Öğretmenlerin aile katılımlı çalışmalarda okul yönetiminden beklentileri nelerdir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi; öğretmenlerin, ailelerin erken çocukluk döneminde özel eğitim öğrencilerinin eğitimine katılımına ilişkin görüşlerine ışık tutmaktır. Erken çocukluk, bir çocuğun gelişimi için kritik bir dönemdir ve özel eğitim öğrencileri, tam potansiyellerine ulaşmak için gerekli eğitimi almaları için ekstra dikkat ve desteğe ihtiyaç duyarlar.

Özel eğitim alanında aile eğitimi ile ilgili yasal mevzuat incelendiğinde özel eğitim hizmetlerinin nitelik ve etkililiğini arttırmak amacı ile yürürlüğe konulmuş olan yasal düzenlemede 26184 sayılı ve 31.05.2006 tarihli resmi Gazete’de yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde Özel Eğitim ilkelerinin ifade edildiği 6.maddenin (f) bendinde “Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.” ifadesi yer almaktadır (Özdemir, 2017; akt. Akhan, 2019).

Türkiye’de yönetmelikler ile mevzuatta yer alan ailelerin eğitime katılımı ve desteğine ilişkin düzenlemeler KKTC’de özel eğitim yasasının bulunmaması nedeniyle yasal güvenceye alınamamaktadır. Bu bağlamda KKTC’de özel eğitim gereksinimi olan çocukların eğitiminde aile katılım ve desteği inisiyatif kurumların gözetiminde olmaktadır.

Araştırmalar, bir çocuğun eğitimine ailenin katılımının akademik başarıları ve sosyal gelişimleri için gerekli olduğunu göstermiştir. Aileler çocuklarının eğitimine aktif olarak katıldıklarında çocuklarının ihtiyaçlarını, güçlü yanlarını ve zayıf yönlerini daha iyi anlarlar. Bu bilgi, çocuklarının bireysel ihtiyaçlarına göre hazırlanmış bir eğitim planı oluşturmak için öğretmenlerle işbirliği içinde çalışmalarını sağlar.

Ayrıca araştırmalar aileler çocuklarının eğitimine dahil olduklarında öğrenci motivasyonunun artmasına, katılımın artmasına ve akademik başarının artmasına yol açabileceğini göstermiştir. Bu akademik yolculuklarında ek zorluklarla karşılaşabilecek özel eğitim öğrencileri için özellikle önemlidir.

Özel eğitim öğrencilerinin eğitimine aile katılımının önemini farkında olmasına rağmen öğretmenlerin aile katılımını nasıl gördükleri ve aileleri eğitim sürecine dahil etmek için kullandıkları stratejiler konusunda anlayış eksikliği vardır. Öğretmenlerin bakış açılarını

araştırarak aile katılımının önündeki engelleri belirleyebilir ve aileleri çocuklarının eğitimine dahil etmek için etkili stratejiler hakkında bilgi sağlayabilir.

Bu araştırma, erken çocukluk döneminde özel eğitim öğrencilerinin eğitimine aile katılımını teşvik eden politika ve uygulamaların geliştirilmesine de katkıda bulunabilir. Politika yapımcılar ve eğitimciler, aile katılımını etkileyen faktörleri ve etkili stratejileri belirleyerek aile katılımını destekleyen ve teşvik eden politikalar oluşturabilir.

Özetle, eğitim sürecine ailenin katılımını teşvik ederek öğretmenler, aileler ve politika yapımcılar özel eğitim öğrencilerinin tam potansiyellerine ulaşmak için ihtiyaç duydukları desteği ve eğitimi almasını sağlamak için birlikte çalışabilirler, dolayısıyla bu araştırmanın önemi, KKTC’de aile katılımı için etkili stratejiler belirleyerek özel eğitim öğrencilerinin erken çocukluk döneminde eğitim ve sosyal gelişimlerini geliştirmek adına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1.4 Sınırlılıklar

Bu çalışma;

7 farklı anaokulunda görev yapan 19 öğretmen ile ayrıca araştırmada kullanılan görüşme formu ile sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Bu çalışmada kullanılan anahtar terimlerin net bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için aşağıdaki tanımlar verilmiştir:

Aile Katılımı: Aile katılımı terimi, ailelerin kendilerini, çocukları ve erken çocukluk programına yarar sağlayacak doğrultuda yeteneklerini ortaya koyma süreci (Morrison, 1988, akt. Zembat ve Unutkan, 2001) ya da aileleri destekleme, onlara eğitim verme ve eğitime katılımlarını sağlamada sistematik bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Zembat ve Unutkan, 2001).

Aile: Bu çalışmada, "aile" terimi, özel eğitim öğrencilerinin birinci basamak bakıcılarını ifade etmektedir. Bu ebeveynlerin, velilerin ve öğrencinin hayatında önemli bir rol oynayan diğer akrabaları içerebilir.

Erken Çocukluk Özel Eğitimi: Erken çocukluk özel eğitimi, sıfır-altı yaş arasındaki gelişim geriliği olan ya da risk altında bulunan çocuklar ile ailelerine sağlanan eğitim hizmetleridir (Birkan, 2002).

Okul Yönetimi: Okul yönetimi, okulun yönetiminden ve işletilmesinden sorumlu bireyler grubunu ifade eder. Bu müdür, müdür yardımcıları ve diğer idari personeli içerebilir.

Özel Eğitim: Çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeyine çıkmasını sağlayan, yetersizliği engelle dönüşmeyi önleyen, özel gereksinimli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız üretici bireyler olmasını destekleyecek beceriler ile donatan eğitimidir (Cavkaytar&Diken,2005).

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL TEMELLER

2.1 Eğitim Hakkı

Eğitim, bireyin yaşantısı boyunca gelişim ve öğrenme kapasitesini yükseltmeye yönelik olarak gerçekleştirilen faaliyetin genel adı olmaktadır. Eğitimin öneminin yanı sıra çocukların eğitim alma hakkı uluslararası ve ulusal olarak desteklenme ihtiyacı zorunlu olmaktadır. Bu bağlamda 20 Kasım 1959 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesinde çocukların ve özelinde özel gereksinimli çocukların eğitim hakkı uluslararası güvence altına alınmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesine göre; ‘bedensel, zihinsel ve toplumsal bakımdan özürli çocuğa özel durumunun gerektirdiği gibi davranılır ve özel eğitim ve bakım sağlanır.’ Ayrıca, ‘Çocuğun, en azından ilköğretim aşamasında ücretsiz ve zorunlu bir eğitim almaya hakkı vardır. Çocuğa, genel kültürünü geliştirmeye yarayacak ve eşitlik temeli üzerinde yeteneklerini, yargı gücünü, manevi ve toplumsal sorumluluk duygusunu geliştirmesine ve yararlı bir toplum üyesi olmasına olanak sağlayacak bir eğitim verilir.’ diye belirtilmiştir.

Demokratik ve sosyal devlet olmanın gereği olarak evrensel değerlere ulusal devletlerin katılımı yapısı nedeniyle zorunlu olmaktadır. Bu bağlamda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde de bireyin eğitim hakkı yasan güvenceye alınmış olmaktadır. KKTC Milli Eğitim Yasasında Okulöncesi Eğitimin Amaç ve Görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

- 1 – Çocukların beden, zihin ve duygu yönlerinden gelişmesini, iyi alışkanlıklar ve yararlı beceriler kazanmasını sağlamak;
- 2 – Çocukları her yönden ilköğretime hazırlamak;
- 3 – Elverişsiz çevre ve aile koşullarından gelen çocuklara, uygun bir yetişme ortamı yaratmak;
- 4 – Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak(Karakütük, 1990).

olarak belirtilmiştir.

2.2 Özel Eğitim

MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü(2023)’e göre özel eğitim, bireysel farklılıkları nedeniyle eğitim gereksinimi olan bireylerin, eğitimlerini en üst düzeyde almalarını sağlamak için yapılan çalışmalar bütünüdür. Bu çalışmalar, bireylerin gelişimsel, eğitsel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için tasarlanır. Özel eğitim, bireylerin bağımsız ve üretken bireyler olarak yaşamlarını sürdürmelerine yardımcı olur. Özel eğitim çocuğun

ihtiyaçlarına bağlı olarak ömür boyu devam edebilen bir süreç olmaktadır. Bu süreç kapsamında özel eğitim, çocuğun gelişimsel, sosyal ve eğitsel ihtiyaçlarını karşılamayı ve bu alanlarda gelişme kaydetmeyi amaç edinmektedir.

Özel eğitim alanında bireyin veya çocuğun ihtiyaçlarına göre çeşitli yöntem ve tekniklerle öğretimi sağlayabilmektedir. Bu yöntem ve teknikler arasında Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı(BEP), Oyun Terapisi, Sanat Terapisi, Müzik Terapisi gibi teknikler olmaktadır. Bununla beraber çocuğun özel gereksinimine bağlı olarak yöntem ve teknikler geliştirilebilmektedir.

Özel eğitim, bireysel farklılıkları nedeniyle eğitim gereksinimi olan bireylerin, eğitimlerini en üst düzeyde almalarını sağlamak için yapılan çalışmalar bütünüdür. Bu çalışmalar, bireylerin gelişimsel, eğitsel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için tasarlanmaktadır. Özel eğitim, bireylerin bağımsız ve üretken bireyler olarak yaşamlarını sürdürmelerine yardımcı olmaktadır.

2.2.1 Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özellikleri

Özel gereksinimli çocuklar, normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla günlük yaşam becerilerinde ve eğitimlerinde başarılı olabilmek için özel eğitime gereksinim duyabilmektedir. Bu gereksinimin düzeyi özel gereksinimli çocuğun ihtiyaçlarına göre değişkenlik gösterebilmektedir. ÖG, çocuğun toplumsal yaşama eşit katılabilmesi için bedensel ya da gelişimsel işlev kısıtlılığı olmayan bireylerden farklı sağlık, eğitim, rehabilitasyon, cihaz, ortez, protez, çevresel düzenlemeler ve diğer sosyal ve ekonomik haklara ve hizmetlere gereksiniminin olması olarak tanımlanmaktadır (Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik [ÇÖZGER], 2019).

Özel gereksinimli çocuğun sadece dezavantajlı olması halinde özel eğitime gereksinim duyacağı düşünülmemelidir. Özel gereksinimli öğrencinin zihinsel, sanatsal veya akademik olarak akranlarından daha yüksek bir kapasitede olması da özel eğitim hizmetlerinden yararlanabileceği anlamını taşımaktadır.

Özel gereksinimli çocuklar, gereksinimlerine göre bazı gruplama ve sınıflamalara ayrılmaktadır, bu ayrımın yapılması çocuklara uygulanacak olan eğitsel müdahale için kolaylık sağlamakta olup çocuğun daha iyi tanınmasını sağlamaktadır. Ülkemizde ÖEHY'de (2018) özel eğitim gereksinimi olan bireyler; ağır, orta, hafif düzeyde otizmi olan, çok ağır, ağır, orta, hafif düzeyde zihinsel engelli, bedensel engelli, görme engelli, işitme engelli ve

özel yetenekli bireyler olarak sınıflandırılmaktadır. Yönetmelikte tanımlanmayan fakat alan yazında yer alan bazı sınıflandırmalarda ise dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, duyu ve davranış bozukluğu, dil ve konuşma güçlüğü, özel öğrenme güçlüğü, süregen hastalığı ve çoklu yetersizliği olan bireylerin yer aldığı sınıflamalar bulunmaktadır (Eripek ve Vuran, 2008; Ünlü, 2019, akt. Demiröz, 2021).

Özel gereksinimli çocuklar için ayrıca belirtilmesi gereken bir başka konu ise çocukların eğitim ve gelişimlerinde meslekler arası bir çalışmanın var olması gerekliliği olmak durumundadır. Özel eğitim hizmetlerinde sağlanan faaliyetlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı(BEP) ile düzenlenmesi ve ilgili uzman görüşlerine göre hazırlanması gerekmektedir.

Bu bağlamda özel gereksinimli çocuğun eğitimi çok yönlü ve kritik olarak düzenlenmesi ve dikkat edilmesi gereken bir konudur.

2.3 Eğitimde Aile Katılımı

Ailelerin çocuklarının eğitimine katılımı son yıllarda giderek daha önemli bir konu haline gelmiştir. Araştırmacılar ve eğitimciler, özellikle özel gereksinimli çocuklar için aileleri eğitim sürecine dahil etmenin önemini vurgulamışlardır. Ailenin katılımı "ebeveynlerin ve diğer aile üyelerinin çocuklarının eğitimine aktif katılımı" olarak tanımlanmıştır (Epstein, 1995). Aile katılımı; veli-öğretmen konferanslarına katılmak, sınıfta gönüllü olmak, ödevlere yardımcı olmak ve okul karar alma komitelerine katılmak gibi birçok şekilde olabilir.

Özel eğitim bağlamında, aile katılımının çok sayıda faydası olduğu bulunmuştur. Araştırmalar, aileler çocuklarının eğitimine dahil olduklarında, özel gereksinimli öğrencilerin daha iyi akademik sonuçlar elde ettiklerini göstermiştir (Dunn, Burbank ve Flowers, 2000; Fantuzzo ve diğerleri, 2004). Aile katılımının özel gereksinimli öğrencilerin sosyal ve duygusal sonuçlarını iyileştirdiği bulunmuştur (Sheldon & Epstein, 2005; Jeynes, 2011). Ayrıca aile katılımının öğretmen iş tatmini ve elde tutulması ile olumlu ilişkisi olduğu bulunmuştur (Henderson & Mapp, 2002).

2.3.1 Ailenin Eğitime Katılımının Önündeki Engeller

Ailenin katılımının faydalarına rağmen, ailelerin çocuklarının eğitimine katılmasını engelleyen birçok engel bulunmaktadır. Ana engellerden biri, eğitim sisteminin ve içindeki ebeveynlerin rollerinin anlaşılmasındadır (Dunst, Trivette ve Cross, 1986). Diğer engeller

arasında iş veya diğer sorumluluklar, ulaşım sorunları, dil engelleri ve kültürel farklılıklar nedeniyle zaman eksikliği (Henderson & Mapp, 2002) gibi faktörleri bulunmaktadır.

Bu engellerin üstesinden gelmek ve aile katılımını teşvik etmek için eğitimciler, hoş ve kapsayıcı bir okul ortamı yaratmaya çalışmalıdır. Bu, ailelere kendi dillerinde bilgi sağlamak, uygun zamanlarda toplantılar yapmak ve aileleri okul karar alma süreçlerine dahil etmek (Henderson & Mapp, 2002) gibi etkinlikleri kapsamaktadır.

2.3.2 Erken Çocukluk Özel Eğitiminde Aile Katılımı

Erken çocukluk dönemi 0 – 6 yaş dönemini kapsamakta olup çocuğun zihinsel, fiziksel ve duygusal gelişiminde çok önemli bir dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde edinilen beceriler çocuğun yaşam kalitesinin niteliğini belirleme hususunda çok kritik öneme sahip olmakla beraber çocuğun özel eğitime gereksinim duyması erken çocukluk döneminde eğitimin daha yoğun ve dikkatli yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye’de erken çocukluk özel eğitimi ile ilgili olarak birçok yasal düzenleme yapılmış olup bu yasal düzenlemeler çerçevesinde çocuklar ve aileler bazı yasal haklara kavuşmuş olmaktadır. Türkiye’de ilk olarak 1982 yılında gelişimsel geriliği olan çocukların eğitimine yönelik bazı yasal düzenlemeler yer alırken, 1990’lı yıllara gelindiğinde Portage ve Küçük Adımlar gibi programlar gelişimsel geriliği olan çocukların erken eğitim alabilmelerini sağlamıştır (Birkan, 2001, Akt., Gül ve Diken, 2009). Portage Eğitim Programı, 1969 yılında yoksul ailelere mensup çocukların gelişimini desteklemek adına Amerika Birleşik Devletlerinde(ABD) ortaya çıkmış bir program olmaktadır. Bu program ise Türkiye’nin mevcut toplumsal ve kültürel yapısına göre uyarlanmıştır. 1997 yılında çıkan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile okul öncesi eğitim, özel gereksinimli çocuklar için zorunlu eğitimin bir parçası haline gelmiş, bu yasa ile anne-babalara çocukları için alınacak eğitim kararlarına katılma hak ve sorumluluğu tanınmıştır(Gül ve Diken, 2009). 18 Ocak 2000 tarihinde yayımlanan ve 2006’da yeniden gözden geçirilen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile ise 0-36 ay ve 36-72 ay arasında özel eğitim gereksinimleri belirlenmiş çocuklar için okul öncesi eğitim zorunlu ve kaynaştırma modeline dayalı hale getirilmiş, ailenin eğitim ve hizmetlere katılımının önemi ve gerekliliği vurgulanmıştır (Birkan, 2001; Gürsel, 2003; Özbaba, 2000).

Erken çocukluk özel eğitimi, kavramı özel gereksinimli çocukların eğitiminde erken müdahale ve okul öncesi dönemde özel eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması açısından şemsiye bir kavram olarak düşünülmektedir. Erken çocukluk özel eğitimi bu bağlamda, erken

çocukluk döneminde gelişimsel geriliği olan ya da gelişimsel gerilik/yetersizlik riski altındaki çocuklara ve ailelerine sunulan farklı destek (eğitsel, gelişimsel, sosyal, sağlık, beslenme gibi) sistemlerini içerebilen hizmet sunma süreci olarak tanımlanabilmektedir(Gül ve Diken, 2009).

Bu kapsamda erken çocukluk dönemi özel eğitim gereksinimi olan çocuğa sunulacak eğitimin kapsamına ailenin dahil edilmesi ve özel eğitimin çocuğun doğal yaşam alanında süreklilik arz etmesi çocuğun öğrenme ve gelişimine olumlu katkı sağlayacaktır. Erken çocukluk eğitimiyle ilgili yapılan araştırmalarda ailelerin çocukların eğitimine aktif katılımlarının, çocukların gelişim alanlarını olumlu yönde etkilediği, çocukların okula hazırlanmasında da etkili olduğu belirtilmektedir (Arabacı & Aksoy, 2005, akt. Güneş, 2018). Çocuğun eğitiminden sorumluluk tüm paydaşlarda olması gerekmekte olup aile ile beraber çocuğun eğitiminden sorumlu tüm mesleklerin multidisipliner olarak çocuğun eğitiminde koordine olması gerekmektedir. Bu konu bağlamında Clark'a (2011) göre; okullar, eğitimciler, yönetim ve aileler arasında açık iletişim olmadan, eğitim sürecinin verimli ve başarılı olma şansı çok düşüktür.

Bu bağlamda erken çocukluk özel eğitim gereksinimi duyan çocuğun eğitiminde ailenin eğitim içerisindeki varlığı her aşamada olması gerekmekte olup ailenin doğru müdahalelerde bulunması için eğitimlerin düzenlenmesi ve iletişimin süreklilik arz etmesi çocuğun doğru eğitim ve gelişimi için önemlidir.

2.4 Eğitimde Aile Katılımına İlişkin Yapılan Araştırmalar

Bu çalışmanın temelini oluşturan teorik çerçeve sosyal bilişsel teori (SCT) (Bandura, 1986) 'dir. ÖTV; öğrenmenin bireylerin, davranışları ve çevreleri arasındaki karşılıklı etkileşimleri içeren dinamik bir süreç olduğunu ileri sürmektedir. ÖTV'ye göre davranış bilişsel, davranışsal ve çevresel faktörlerle şekillenir ve bireyler kendi öğrenme süreçlerinde aktif ajanlardır.

Ailenin eğitime katılımı bağlamında, SCT ebeveynlerin çocuklarının eğitimine katılma kararlarını etkileyen faktörleri açıklamak için kullanılabilir. ÖTV'ye göre, ebeveynlerin çocuklarına yardım etme konusundaki kendi etkinliklerinin yanı sıra okul ortamına ilişkin algıları ve katılımın yararları hakkındaki inançları, katılma kararlarını etkileyecektir (Bandura, 1986). Bu nedenle, eğitimciler ailenin katılımını SCT perspektifinden etkileyen faktörleri anlayarak, erken çocukluk döneminde özel eğitim öğrencilerinin eğitimine aile katılımını teşvik etmek için daha etkili stratejiler geliştirebilirler.

Özellikle özel eğitim bağlamında, ailenin eğitime katılımını inceleyen çok sayıda çalışma yapılmıştır. Örneğin, Greenfield ve Stoneman (2001) tarafından yapılan bir araştırma, özel gereksinimli çocukların eğitimine ebeveynlerin katılımının akademik başarılarıyla olumlu ilişkili olduğunu bulmuştur. Jeynes (2011) tarafından yapılan bir başka çalışmada, aile katılımının özel gereksinimli öğrencilerin sosyal ve duygusal sonuçları üzerinde olumlu bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Bununla birlikte literatürde, eğitimcilerin erken çocukluk döneminde özel eğitim öğrencilerinin eğitimine aile katılımını teşvik etmek için kullanabileceği özel stratejilerle ilgili hala boşluklar bulunmaktadır. Bu nedenle, bu çalışma öğretmenlerin ailelerin erken çocukluk döneminde özel eğitim öğrencilerinin eğitimine katılımına ilişkin bakış açılarını inceleyerek bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Bu tez bağlamında, aile katılımı kavramı ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine aktif katılımını ifade etmektedir. Aile katılımı, ailelerin çocuklarıyla öğrenmelerini desteklemek için öğretmenlerle iletişim kurmak, ebeveyn - öğretmen konferanslarına katılmak, sınıfta gönüllü olmak, ödevlere yardımcı olmak gibi tüm faaliyetleri içerir ve okul etkinliklerine katılmaktadır. Ailenin katılımı kavramı, ailelerin eğitime katılımının çocukların akademik başarısı ve sosyal - duygusal gelişimi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu fikrine dayanmaktadır ve bu aile katılımı eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır.

Epstein'in (1995) çerçevesine göre aile katılımı altı türe ayrılabilir: ebeveynlik, iletişim, gönüllülük, evde öğrenme, karar verme ve toplulukla işbirliği. Ebeveynlik, çocukların temel ihtiyaçlarını karşılamayı ve akademik ve sosyal-duygusal gelişimlerini desteklemeyi içerir. İletişim kurmak, çocukların ilerlemesi hakkında bilgi paylaşmak ve işbirlikçi ilişkiler kurmak için aileler ve okullar arasında düzenli iletişimi ifade eder. Gönüllülük, okulu ve çocukların öğrenmesini desteklemek için zaman ve kaynak sağlamayı içerir. Evde öğrenme, ailelerin çocukların çocuklarıyla okuma ve ödevlere yardım etme gibi akademik ilerlemelerini desteklemek için evde yapabilecekleri faaliyetleri içerir. Karar alma, aileleri okul yönetimi veya politika ve programların geliştirilmesi gibi okul karar alma süreçlerine dahil etmeyi ifade eder. Toplulukla işbirliği yapmak, çocukların öğrenmesini ve gelişmesini desteklemek için okullar ve toplum kuruluşları arasındaki ortaklıkları içerir.

Çok sayıda çalışma, aile katılımının çocukların akademik başarısı, sosyal-duygusal gelişim ve genel refah üzerindeki olumlu etkisini göstermiştir. Örneğin, Jeynes (2011) tarafından yapılan bir meta-analiz çalışmasında aile katılımının, aile geçmişine veya

sosyoekonomik duruma bakılmaksızın öğrencilerin akademik başarısı ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu bulmuştur. Fan ve Chen (2001) tarafından yapılan bir başka meta-analiz çalışmasında aile katılımının öğrencilerin benlik saygısı, motivasyon ve davranış da dahil olmak üzere sosyal - duygusal gelişimi ile olumlu ilişkili olduğunu bulmuştur.

Bununla birlikte, aile katılımının sayısız faydasına rağmen, ailelerin çocuklarının eğitimine katılmasını engelleyebilecek çeşitli engeller bulunmaktadır. Bu engeller arasında dil ve kültürel farklılıklar, bilgi ve kaynak eksikliği, okullara karşı olumsuz tutumlar ve zaman kısıtlamaları (Epstein, 1995) sayılabilir. Bu nedenle, okulların bu engellerin üstesinden gelmek ve çocukların eğitimine aile katılımını teşvik etmek için stratejiler geliştirmeleri önemlidir.

Ebeveynlerin eğitime katılımı, ebeveynlerin çocuklarının eğitimine aktif katılımı olarak tanımlanmaktadır (Epstein, 2001). Öğrencilerin akademik başarılarını, motivasyonlarını, davranışlarını ve sosyal becerilerini geliştirmenin en etkili yollarından biri olarak kabul edilir (Henderson & Mapp, 2002). Özel eğitim söz konusu olduğunda, özel gereksinimli öğrenciler için eğitim deneyiminin kalitesini büyük ölçüde artırabileceğinden ebeveyn katılımı daha da önemli hale gelmektedir (Friedman, 2003). Ebeveynleri özel eğitim sürecine dahil etmek, çocuğun bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaya yardımcı olabilir, eğitim sürecinden aile memnuniyetini artırabilir, ve çocuk için daha iyi sonuçlara yol açabilir (Turnbull, Turbiville ve Turnbull, 2000).

Ebeveyn katılımı, ebeveyn - öğretmen konferanslarına katılmak, sınıfta gönüllü olmak, ödevlere yardımcı olmak, okul etkinliklerine ve etkinliklere katılmak gibi birçok şekilde olabilir. Araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarının eğitimine katıldıklarında öğrencilerin düzenli olarak okula gitme, daha iyi notlar alma, daha yüksek benlik saygısına sahip olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve yükseköğretime devam etme şansının daha yüksek olduğunu belirtmektedir. (Henderson & Mapp, 2002).

Özel eğitimde etkili olduğu gösterilen ebeveyn katılımının özel bir biçimi, ebeveynler ve öğretmenler arasındaki işbirliğidir (Henderson & Mapp, 2002). İşbirliği, ebeveynlerin ve öğretmenlerin; çocuğun eğitimi hakkında kararlar vermek, hedefler belirlemek ve çocuğun öğrenmesini desteklemek için stratejiler geliştirmek için birlikte çalıştıkları bir ortaklığı içerir (Turnbull ve ark., 2000). İşbirliği öğrenciler için daha olumlu sonuçlara yol açabilir çünkü çocuğun eğitimine katılan herkesin aynı hedefler doğrultusunda çalışmasını ve çocuğun bireysel ihtiyaçlarının farkında olmasını sağlamaya yardımcı olur (Friedman, 2003).

Bununla birlikte araştırmalar, ebeveynlerin özel eğitime katılımının (Friedman, 2003) elde edilmesinin zor olabileceğini göstermiştir. Özel gereksinimli çocukların ebeveynleri ulaşım sorunları, finansal kaygılar ve özel eğitim sürecini anlamada zorluk gibi ek zorluklarla karşılaşabilirler (Henderson & Mapp, 2002). Öğretmenler ayrıca zaman ve kaynak eksikliği gibi ebeveynlerin dahil edilmesinde engeller ve ebeveyn katılımına yönelik olumsuz tutumlarla karşılaşabilirler (Friedman, 2003). Bu nedenle, ebeveynler ve öğretmenler arasında işbirliğini teşvik etmek için etkili stratejiler geliştirmek amacıyla ebeveynlerin özel eğitime katılımını etkileyen faktörleri anlamak önemlidir.

Sonuç olarak, ebeveynlerin özel eğitime katılımı, özel gereksinimli öğrenciler için olumlu sonuçların teşvik edilmesinde kritik bir faktördür. Ebeveynler ve öğretmenler arasındaki işbirliğinin etkili bir ebeveyn katılımı biçimi olduğu gösterilmiştir ancak bu işbirliğine ulaşmak zor olabilir. İşbirliğini teşvik etmek ve özel gereksinimli öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak için etkili stratejiler geliştirmek için ebeveynlerin özel eğitime katılımını etkileyen faktörleri anlamak gereklidir.

Ailenin özel eğitime katılımının önemli bir yönü, öğretmenlerin ailelerin öğrencilerinin eğitimindeki rolünü nasıl algıladıkları ve anladıklarıdır. Birçok çalışma, öğretmenlerin genel eğitime aile katılımına yönelik tutumlarını araştırmıştır, ancak daha az çalışma özellikle özel eğitime odaklanmıştır.

Bruder ve Dunst (2011) tarafından yapılan bir çalışmada, özel eğitim öğretmenleri ailelerin öğrencilerinin eğitimine nasıl dahil edileceğinden emin olmadıklarını ve aile katılımını desteklemek için daha fazla eğitim ve kaynağa ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Öğretmenler ayrıca ailelerin çocuklarının eğitimine genellikle bağlı olmadıklarını veya ilgisiz olduklarını ve bu da etkili işbirliğinin önündeki engelleri oluşturabileceğini bildirmiştir.

Benzer şekilde Povey ve ark. (2018) öğretmenlerin aile katılımının önemini kabul ederken, ayrıca özel eğitim öğrencilerinin aileleriyle çalışmanın potansiyel zorlukları ve karmaşıklıkları hakkında endişelerini dile getirdiler. Bazı öğretmenler aileleri dahil etme çabalarında bunalmış veya desteklenmemiş hissettiklerini bildirirken, diğerleri tepkisiz veya işbirlikçi olarak algıladıkları ailelerle ilgili hayal kırıklığını dile getirdiler.

Diğer çalışmalar, öğretmenlerin özel eğitime aile katılımı algılarını etkileyebilecek belirli faktörleri araştırmıştır. Örneğin, Bayar ve Deniz (2017), tarafından yapılan bir araştırma aile katılımı konusunda eğitim almış öğretmenlerin bunu çalışmalarının olumlu ve

değerli bir parçası olarak görme olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Ayrıca, geçmişte ailelerle çalışma konusunda olumlu deneyimleri olan öğretmenlerin, genel olarak aile katılımına karşı olumlu tutumları olma olasılığı daha yüksektir.

Genel olarak, araştırmalar öğretmenlerin özel eğitime aile katılımı algılarının karmaşık ve çok yönlü olduğunu göstermektedir. Birçok öğretmen aile katılımının önemini kabul etse de, ailelerle etkili bir şekilde nasıl işbirliği yapılacağı konusunda endişeleri veya belirsizlikleri de olabilir. Öğretmenlere aile katılımını desteklemek için eğitim ve kaynak sağlamak ve öğretmenler ile aileler arasında olumlu etkileşimler için fırsatlar yaratmak, özel eğitim öğrencileri için etkili işbirliğini teşvik etmek ve sonuçları iyileştirmek için anahtar olabilir.

2.5 İlgili Araştırmalar

Özellikle erken çocukluk döneminde ailelerin özel eğitim öğrencilerinin eğitimine katılımı üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar aile katılımının çeşitli yönlerini incelemiş ve özel eğitim öğrencilerinin eğitimi üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini göstermiştir.

Bu alandaki ilk çalışmalardan biri Henderson ve Berla (1994), ebeveynlerin eğitime katılımı ile ilgili araştırmayı gözden geçiren ve ebeveyn katılımının daha yüksek akademik başarı, daha iyi katılım ve okula karşı daha olumlu tutumlarla ilişkili olduğunu tespit eder. Bu çalışma, ailenin eğitime katılımının önemini vurgulamış ve bu alanda daha fazla araştırmanın yolunu açmıştır.

Epstein ve meslektaşları (1997) tarafından yapılan bir başka çalışmada, kapsamlı bir ebeveyn katılım programının ilkokullarda öğrenci başarısı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Program, ebeveynlik sınıfları, ev ziyaretleri ve okul temelli etkinlikler gibi çeşitli aktiviteleri içeriyordu ve sonuçlar, programdaki öğrencilerin katılmayanlardan daha yüksek akademik başarı düzeylerine sahip olduklarını gösterdi.

Daha yakın tarihli bir çalışmada, Pomerantz ve meslektaşları (2014), ebeveyn katılımının öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışma, özellikle ev ödevi yardımı şeklinde ebeveyn katılımının, bu öğrencilerde daha yüksek akademik başarı düzeyleri ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

Diğer çalışmalar, ailelerin özel eğitim öğrencilerinin eğitimine dahil olma yollarına da odaklanmıştır. Örneğin, Lee ve meslektaşları (2008) erken çocukluk özel eğitiminden

anaokuluna geçiş sürecinde aile katılımının rolünü araştırmıştır. Çalışma, aile katılımının özel gereksinimli çocuklar için başarılı geçişlerle olumlu ilişkili olduğunu bulmuştur.

Benzer bir şekilde, Dunst ve meslektaşları (2015) tarafından yapılan çalışma, aile katılımının özel gereksinimli küçük çocuklarda sosyal yeterliliğin gelişimi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışma, özellikle çocukla ortak faaliyetler şeklinde aile katılımının, bu çocuklarda daha yüksek sosyal yeterlilik seviyeleri ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

Genel olarak, özel eğitim ğrencilerinin eğitimine aile katılımı üzerine yapılan araştırmalar, ğrenci sonuçları üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini sürekli olarak göstermiştir. Bununla birlikte, erken çocukluk döneminde özel eğitim ğrencilerinin eğitimini desteklemek için aile katılımının en st düzeye çıkarılmasının belirli yollarını daha iyi anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Bu alışma, öğretmenlerin ailelerin erken çocukluk döneminde özel eğitim ğrencilerinin eğitimine katılımı hakkındaki görüşlerini araştırarak literatürdeki bu boşluğu ele almayı amaçlamaktadır.

Liu ve Han (2017) tarafından yürütülen bir başka çalışma, gelişimsel gecikmeli ve gelişmemiş Çinli okul öncesi çocukların ebeveyn katılımı ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Sonuçlar, ebeveyn katılımının her iki ocuk grubunda da akademik başarıyı olumlu yönde etkilediğini ve gelişimsel gecikmeleri olan çocuklar için etkinin daha güçlü olduğunu gösterdi.

Iwu ve ark. (2018), ebeveyn katılımının Nijerya'da özel ihtiyaçları olan çocukların akademik performansı üzerindeki etkisini incelemiştir. Bulgular, ebeveyn katılımının özel ihtiyaçları olan çocukların akademik performansını önemli ölçüde etkilediğini ve çocuklarının eğitimine daha fazla katılan ebeveynlerin akademik olarak daha iyi performans gösteren çocukları olduğunu gösterdi.

Benzer bir çalışmada, Chang ve Li (2019), in'de otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların akademik başarılarında ebeveyn katılımının rolünü araştırmıştır. Sonuçlar, ebeveyn katılımının OSB'li çocukların akademik performansını olumlu etkilediğini ve çocuklarının eğitimine daha fazla katılan ebeveynlerin akademik olarak daha iyi performans gösteren çocukları olduğunu gösterdi.

Son olarak, Mekonnen (2020) tarafından yapılan bir araştırma, Etiyopya'da işitme özel gereksinimli çocukların ebeveyn katılımı ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Sonuçlar, ebeveyn katılımının akademik başarıyı olumlu etkilediğini ve

ebeveynleri eğitimlerine daha fazla dahil olan çocukların akademik olarak daha iyi performans gösterdiğini ortaya koydu.

Genel olarak, literatür ebeveyn katılımının özel eğitim öğrencilerinin erken çocukluk dönemindeki akademik başarıları üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Yukarıda tartışılan çalışmalar, ebeveyn katılımının çeşitli özel gereksinimli özel eğitim öğrencilerinin akademik performansı üzerindeki olumlu etkilerini göstermektedir. Bu nedenle, bu çalışma, öğretmenlerin ailelerin erken çocukluk döneminde özel eğitim öğrencilerinin eğitimine katılımına ilişkin görüşlerini inceleyerek mevcut literatüre katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Bower ve meslektaşları (2016) tarafından yapılan bir başka çalışmada, aile katılımının otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma, aile katılımının, özellikle çocuğun bireysel ihtiyaçlarına göre uyarlandığında, otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal becerileri üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu bulmuştur. Yazarlar, ailelerin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitim ve bakımına katılımının sosyal becerileri ve genel sonuçları iyileştirmede önemli bir faktör olduğunu öne sürmektedir.

Ayrıca, Goodall ve Montgomery (2014) tarafından yapılan bir araştırma, öğrenme güçlüğü çeken çocukların akademik başarılarında ebeveyn katılımının rolünü araştırmıştır. Çalışma, ebeveyn katılımının, özellikle okuma ve matematikte, öğrenme güçlüğü çeken çocukların akademik başarıları üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu bulmuştur. Yazarlar, ebeveynlerin eğitime katılımının, güçlü bir ev-okul ortaklığı oluşturmaya yardımcı olduğu, ebeveynler ve öğretmenler arasındaki iletişimi kolaylaştırdığı için, öğrenmenin özel gereksinimli çocuklar için kritik olduğunu ve ebeveynlerin çocuklarının öğrenmesi için ek destek ve kaynak sağlamasını gerektiğini gösterir.

Ayrıca, Epstein ve Sanders (2006) tarafından yapılan bir araştırma, aile katılımının öğrencilerin genel eğitimdeki akademik başarıları üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma, aile katılımının, özellikle okuma ve matematikte, öğrenci başarısı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu bulmuştur. Yazarlar, öğrenmeye karşı olumlu bir tutum geliştirdiği, düzenli katılımı teşvik ettiği ve öğrenci öğrenimi için ek kaynaklar ve destek sağladığı için ailenin eğitime katılımının tüm öğrenciler için kritik olduğunu öne sürmektedir.

Jeynes (2010), tarafından yapılan bir araştırma, aile katılımının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi üzerine 77 çalışmanın meta-analizini gerçekleştirmiştir. Çalışma, aile katılımının tüm sosyoekonomik ve etnik gruplarda ve tüm eğitim seviyelerinde öğrenci başarısı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu bulmuştur. Yazar, aile katılımının öğrenci başarısını teşvik etmek için güçlü bir araç olduğunu ve okulların öğrenci öğrenimini desteklemek için güçlü ev - okul ortaklıkları oluşturmak için çalışması gerektiğini önermektedir.

Genel olarak literatür, özel eğitim öğrencilerinin eğitim ve bakımına aile katılımının olumlu sonuçları teşvik etmek için kritik olduğunu göstermektedir. Yukarıda gözden geçirilen çalışmalar, aile katılımının özel eğitim öğrencilerinin sosyal becerileri, akademik başarısı ve genel refahı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, eğitimcilerin ve okulların güçlü bir ev - okul ortaklığını teşvik etmek, düzenli iletişimi kolaylaştırmak için ailelerle yakın işbirliği içinde çalışması önemlidir ve özel ihtiyaçları olan öğrenciler için ek destek ve kaynaklar sağlamaktadır.

Han ve meslektaşları tarafından yapılan bir başka çalışma (2019) özel gereksinimli çocuklarda aile katılımı ile sosyal - duygusal gelişim arasındaki ilişkiyi araştırdı. Ebeveyn katılımının özel gereksinimli çocukların sosyal yeterliliği ve duygusal refahı ile olumlu ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde, Hong ve meslektaşları (2020) ve Zhao ve meslektaşları (2020) tarafından yapılan çalışmalar, ebeveyn katılımının özel gereksinimli öğrencilerdeki akademik başarı ve sosyal gelişim ile olumlu ilişkili olduğunu bulmuştur.

Sonuç olarak literatür, erken çocukluk eğitiminde özel gereksinimli öğrencilerin başarısı için aile katılımının kritik olduğunu göstermektedir. Ailelerin özel eğitim öğrencilerinin eğitimine katılımının akademik başarıyı, sosyal - duygusal gelişimi ve genel refahı olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Öğretmenler, ailenin katılımını kolaylaştırmak ve ailelerle olumlu ortaklıklar kurmak için önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, öğretmen hazırlık programlarının aile katılımı ve işbirliği eğitimi içermesi önemlidir. Aileler ve öğretmenler arasındaki işbirliğini güçlendirerek, özel gereksinimli çocukların erken eğitim yıllarında başarılı olmak için ihtiyaç duydukları desteği ve kaynakları almasını sağlayabiliriz.

Kalyoncu ve Ogan-Bekiroğlu (2016) tarafından yapılan bir başka çalışma, okul öncesi öğretmenlerinin ailelerin okul öncesi eğitime katılımıyla ilgili görüşlerini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmada Türkiye'deki özel ve kamu kurumlarında çalışan 302 okul öncesi öğretmen yer aldı. Sonuçlar, öğretmenlerin çoğunun çocukların okul öncesi eğitimde

akademik ve sosyal gelişimi için aile katılımının gerekli olduğuna inandığını göstermiştir. Öğretmenler ayrıca aile katılımının ebeveyn - öğretmen toplantılarına katılmak, sınıfta gönüllü olmak ve okul etkinliklerine katılmak gibi faaliyetleri içermesi gerektiğini öne sürdüler.

Konukman ve Demirkaya (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, okul öncesi eğitime aile katılımı konusunda öğretmenlerin ve ebeveynlerin görüşleri üzerinde duruldu. Çalışmada Türkiye'de 70 öğretmen ve 70 okul öncesi ebeveyn bulunmaktadır. Sonuçlar, hem öğretmenlerin hem de ebeveynlerin, okul öncesi eğitimde çocukların akademik ve sosyal gelişiminde aile katılımının kritik bir rol oynadığına inandıklarını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, çalışma aynı zamanda aile katılımının kapsamının ebeveynler ve öğretmenler arasında değiştiğini ve etkili aile katılımının önündeki zorluklar ve engeller olduğunu vurgulamıştır.

Özetle literatür, erken çocukluk döneminde özel eğitim öğrencilerinin akademik ve sosyal gelişimi için aile katılımının kritik olduğunu göstermektedir. Yukarıda tartışılan çalışmalar, okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımının önemini kabul ettiğini ve potansiyel faydaları hakkında olumlu görüşlere sahip olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte çalışmalar, aile katılımı uygulamalarının başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için ele alınması gereken etkili aile katılımının önündeki zorluklar ve engeller olduğunu da ortaya koymaktadır.

Nunez ve Mcgee (2001) tarafından yürütülen çalışma, öğrenme güçlüğü çeken üçüncü sınıf öğrencilerinde ebeveyn katılımı, akademik benlik kavramı ve okuma başarısı arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Sonuçlar, ebeveyn katılımının bu öğrencilerdeki akademik benlik kavramı ve okuma başarısı ile önemli ve olumlu bir ilişkisi olduğunu göstermiştir. Bu, ebeveyn katılımının öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin akademik sonuçları üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini düşündürmektedir.

Daha yakın tarihli bir çalışmada, Zhang, Katsiyannis ve Barrett (2017), öğretmenlerin ve ebeveynlerin ebeveynlerin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine katılımına ilişkin algılarını araştırmıştır. Çalışma, hem öğretmenlerin hem de ebeveynlerin ebeveyn katılımının önemini kabul ettiğini ve öğretmenler ile ebeveynler arasındaki etkili iletişimin öğrencinin başarısı için kritik olduğunu bulmuştur. Bu çalışmanın sonuçları, özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde öğretmenler ve veliler arasındaki işbirliğinin önemini vurgulamaktadır.

Garcia ve Ortiz (2017) tarafından yapılan bir başka çalışma, ebeveyn katılımının öğrenme güçlüğü çeken Latino öğrencilerinin akademik başarıları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Sonuçlar, ebeveyn katılımının bu öğrencilerin akademik başarıları üzerinde önemli ve olumlu bir etkisi olduğunu göstermiştir. Çalışma ayrıca ebeveyn - öğretmen konferanslarına katılmak veya ödevlere yardım etmek gibi katılım türünün bu öğrencilerin akademik başarıları üzerinde farklı etkileri olduğunu bulmuştur.

Chen ve Wang (2020) tarafından yapılan bir araştırma, ebeveyn katılımı ile Çin'deki özel gereksinimli öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamıştır. Çalışma, ebeveyn katılımının bu öğrencilerin akademik başarıları ve okul faaliyetlerine katılmak veya akademik destek sağlamak gibi katılım türleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu, bu öğrencilerin akademik başarıları üzerinde farklı etkileri olmuştur.

Noori ve Bahrami-Ehsan (2020) tarafından yapılan bir araştırma, ebeveyn katılımının özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerileri üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Sonuçlar, ebeveyn katılımının bu öğrencilerin sosyal becerileri üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermiştir. Ebeveyn katılımının sadece akademik sonuçlar üzerinde değil, aynı zamanda özel gereksinimli öğrencilerin sosyal gelişimi üzerinde de olumlu bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

Genel olarak, literatür ebeveyn katılımının özel gereksinimli öğrencilerin akademik ve sosyal sonuçları üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini düşündürmektedir. Katılım türü ve öğretmenler ile ebeveynler arasındaki iletişim kalitesi, ebeveyn katılımının etkinliğini belirlemede kritik faktörlerdir. Bu bulgular, özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde öğretmenler ve veliler arasındaki işbirliğinin önemini vurgulamaktadır.

Kalyanpur ve Harry (2004) tarafından yapılan bir araştırma, özel eğitim öğretmenlerinin aile katılımı konusundaki bakış açılarının ailelerle kullandıkları uygulamaları nasıl etkileyebileceğini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmacılar, kentsel ve banliyö ortamlarında sekiz özel eğitim öğretmeni ile derinlemesine görüşmeler yapmışlardır. Bulgular, öğretmenlerin aile katılımı algılarının büyük ölçüde değiştiğini ve görüşlerini etkileyen faktörlerin ailelerle olan kişisel deneyimlerini, eğitimlerini ve birlikte çalıştıkları ailelerin özelliklerini ele almıştır. Çalışma ayrıca ailelerle olumlu deneyimleri olan öğretmenlerin onlarla işbirliği ortaklıkları yapma olasılıklarının daha yüksek olduğunu, olumsuz deneyimleri olanlar ailelerden uzak durma eğilimindeydi.

Mendez, Summers tarafından yapılan daha yeni bir çalışma, ve Chavira (2016) Meksikalı Amerikalı ebeveynlerin ve gelişimsel özel gereksinimli küçük çocukların öğretmenlerinin erken çocukluk özel eğitimine aile katılımı konusundaki algılarını araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmacılar beş ebeveyn ve beş öğretmenle odak grupları yürüttüler ve verileri temelli bir teori yaklaşımı kullanarak analiz etmişlerdir. Bulgular, hem ebeveynlerin hem de öğretmenlerin aile katılımını çocuğun akademik ve sosyal başarısı için önemli olarak algıladığını ancak etkili işbirliğinin önünde dil farklılıkları ve kültürel yanlış anlamalar gibi engeller olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma ayrıca her iki grubun da aile katılımını kolaylaştırmak için daha fazla eğitim ve destek arzusu ifade ettiğini ortaya koymuştur.

Genel olarak literatür, aile katılımının erken çocukluk özel eğitiminin önemli bir bileşeni olduğunu ve aileler ile öğretmenler arasındaki etkili işbirliğinin özel gereksinimli çocuklar için olumlu sonuçlara yol açabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, perspektiflerdeki farklılıklar, iletişim engelleri ve eğitim ve destek eksikliği gibi etkili işbirliğinin sağlanmasında da zorluklar bulunmaktadır. Erken çocukluk özel eğitimine aile katılımını teşvik etmek için etkili stratejileri belirlemek ve öğretmenlerin ve ailelerin işbirliği konusundaki bakış açılarını etkileyen faktörleri daha iyi anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma özel eğitim öğretmenlerinin aile eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda öğretmenlere uzman görüşü alınarak oluşturulan sorular yöneltilmiştir. Yöneltilen soruların yanıtları ile kategorilere ayrılıp düzenlenmiştir. Nitel araştırma yöntemi katılımcıların görüşlerini davranış biçimlerini deneyimlerini ve yaşantılarını bireysel olarak incelemektedir (Işık, 2014). Elde edilen verilerde öğretmenlerin yanıtlarının doğrudan iletilmesine özen gösterilmiştir. Nitel araştırma yönteminde asıl amaç belirlenen konuyla ilgili okuyuculara gerçekçi ve betimsel bir resim sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Belirtilen kapsamlarda elde edilen veriler nitel araştırma yönteminin belirtilen görüşleri nitelendirme görevine uygun olarak düzenlenmiştir.

3.2 Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) sınırlarında faaliyette bulunan ve KKTC Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ana okullarda görev alan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Bu kapsamda kartopu örneklem yöntemi ile katılımcılara ulaşılmış olup, görüşmeyi gönüllü olarak kabul eden ve 7 farklı anaokulunda görev yapan 19 öğretmen ile örneklem oluşturulmuş olup görüşme soruları kendilerine yazılı veya sesli olarak yöneltilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan Öğretmenlerin Demografik bilgileri

Öğretmenlerin Demografik Özellikleri		n	%
Yaş	20 – 35 Yaş	10	52
	20 – 45 Yaş	6	32
	45 + Yaş	3	16
Cinsiyet	Erkek	2	11
	Kadın	17	89
Mesleki Kıdem	0 – 10 Yıl	10	52
	11 – 20 Yıl	5	26
	21 + Yıl	4	22
Eğitim Durumu	Lisans	16	84
	Yüksek Lisans	2	11
	Açık Öğretim	1	5
Öğretmenlerin Aile Katılımına İlişkin	Katıldım	11	58
	Katılmadım	7	37
Katıldıkları Eğitimler	Hatırlamıyorum	1	5

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında öncelikle görüşme soruları alanında uzman iki akademisyene sunulmuş olup onayları alınmıştır. Uzman görüşü sonrasında Yakındoğu Üniversitesi Etik Kurul Komitesinden yazılı izin alınmıştır.

Etik kurul izinleri sonrasında hedef evrenden örneklem oluşturmak için telefon aracılığıyla katılımcılar ile iletişim sağlanmış olup kendilerinden randevu alınmaya çalışılmıştır. Görüşülen katılımcıların yönlendirmeleri ile farklı katılımcılar ile görüşmek adına okul ziyaretleri yapılmış veya e – posta aracılığıyla görüşme soruları kendilerine yazılı olarak iletilmiştir.

Bu kapsamda katılımcılara “Öğretmen Görüşme Formu” sunulmuş olup görüşmelerde katılımcıların tercihine bağlı olarak görüşme soruları yazılı veya sözlü olarak kendilerine yöneltilmiştir. Öğretmen görüşme formunda katılımcıların genel bilgi ve kanılarının manipüle edilmemesi adına kendilerinin yanıtlarına hiçbir şekilde müdahale

edilmemiş ve sorular dolaysız olarak yöneltilmiştir. Görüşme sonrasında katılımcılara teşekkür edilmiştir.

Veriler 5 Nisan 2023 – 30 Nisan 2023 tarihleri arasında toplanmıştır.

3.3.1 Öğretmen Görüşme Formu

Öğretmen görüşme formu 3 kısım ve 13 sorudan oluşmaktadır:

Öğretmen görüşme formunda öncelikle katılımcının araştırma hakkında bilgilendirilmesi ve onayının alınması hakkında ‘‘Öğretmen Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu’’ yer almaktadır. Bu kısımda katılımcıya araştırmanın amacı, kapsamı, araştırmanın kaynağı, araştırmacıların iletişim bilgileri ve verilerin korunacağı konusunda bilgiler aktarılmaktadır.

‘‘Kişisel Bilgiler’’ kısmında katılımcının kişisel bilgilerinin öğrenilmesi amacı ile katılımcıya; yaşı, cinsiyeti, mesleki kıdemi, eğitim durumu ve son olarak aile katılımı hakkında eğitim alıp almadığı konusunda sorular yöneltilmektedir.

Son olarak ise uzman görüşü alınarak oluşturulan ‘‘Görüşme Soruları’’ kısmında katılımcılara;

- a) erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki önemi hakkında; çocuk, aile, öğretmen ve okul yönetimi açısından görüşleri,
- b) aile katılımı hakkında düzenledikleri çalışmalar, aile katılımı hakkında çalışmalar düzenlerken nelere dikkat ettikleri,
- c) aile katılımlı çalışmalarda ne tür zorluklarla karşılaştıkları ve bu zorluklarla nasıl başa çıktıkları, bu çalışmalarda ailelerden beklentilerinin neler olduğu,
- d) bu çalışmalarda okul yönetiminden beklentilerinin ne olduğu
- e) çocuğun bakımını üstlenen kişilerden en çok kimin çocuğun eğitiminde aktif rol aldığı

gibi sorular katılımcılara yöneltilmiştir.

3.4 Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Verilerden elde edilen bilgiler ışığında öncelikle katılımcıların yaş, cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim durumu ve aile katılımı ile ilgili eğitime katılım durumları Excel 2010 programı kullanılarak içerik analizi tekniği ile grafikleştirilmiştir. Görüşme sorularından elde edilen

veriler ise detaylı incelemeler ile kavramsal olarak kodlanmış olup akabinde literatürdeki araştırmalar ile paralel çalışmalar ile karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Görüşme sorularından elde edilen bilgiler ise görüşme sorularının her biri ayrı başlık altında değerlendirilmiş olup katılımcılardan alınan veriler alıntılanarak analiz edilmiştir. Belirtilen analiz kapsamında katılımcı görüşleri literatürdeki paralel veya zıt bulgular ile karşılaştırılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

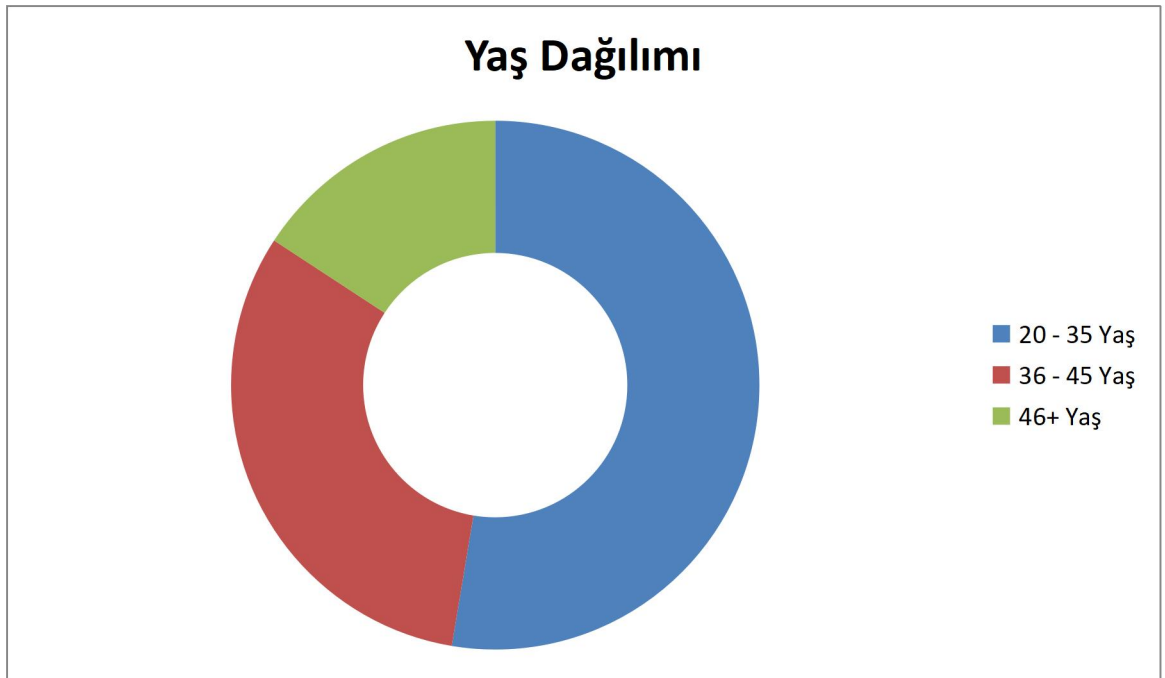
Bu bölümde katılımcılardan elde edilen veriler aktarılacak olup aktarılan veriler doğrultusunda yorumlamalar yapılacaktır.

4.1 Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Bu kısımda katılımcılara yöneltilmiş olan yaş, cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim durumu ve aile katılımı konusunda katıldıkları eğitim alıp almadıkları konusunda alınan veriler sınıflandırılacak olup grafikler ile aktarılacaktır.

4.1.1 Yaş Dağılımı

Bu bölümde katılımcıların yaşları ‘‘ 20 – 35 / 36 – 45 / 46+ ‘‘ olarak gruplandırılacak ve ortalaması belirtilecektir.

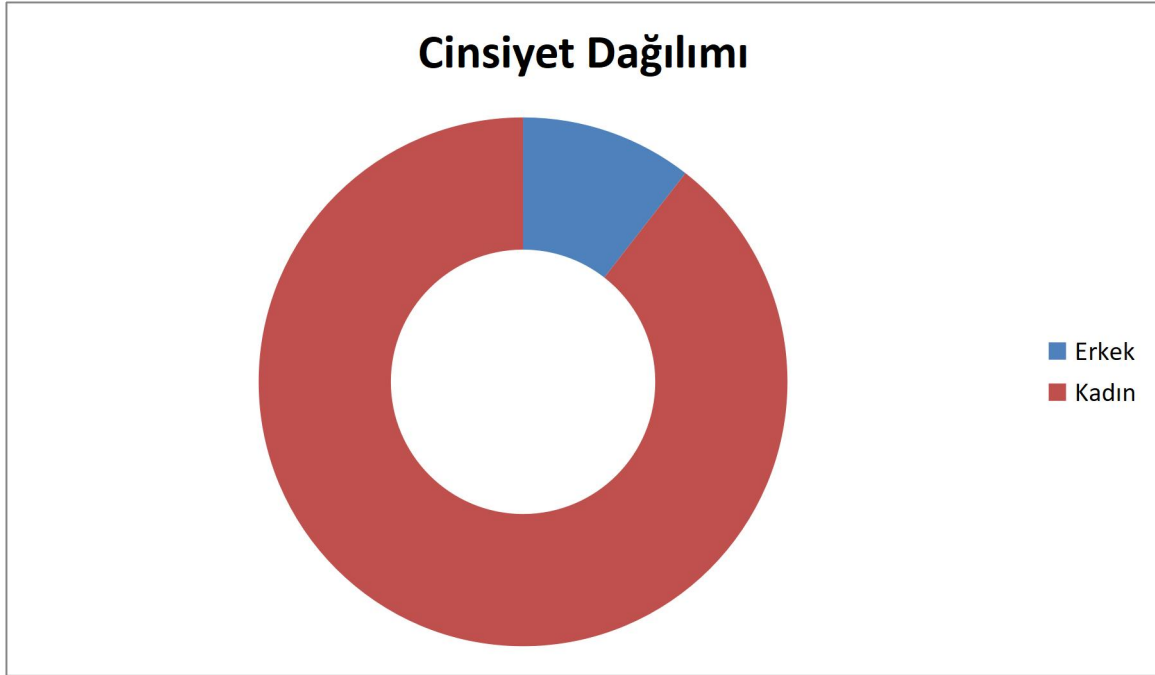

Grafik 1: Yaş Dağılım Grafiği

Grafik 1 incelendiğinde ‘‘20 – 35’’ yaş aralığındaki(n=10) öğretmenlerin%52 oranında çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu durumun okul öncesi eğitim öğretmenlerin genç yaşta olduklarını düşündürmektedir. ‘‘20 – 45’’ yaş aralığındaki(n=6) öğretmenlerin ise %32 oranında olduğu görülmektedir. ‘‘45+’’ yaş ve üzeri öğretmenlerin(n=3) ise %16 oranı ile en az ortalama olan grubu oluşturdukları görülmektedir.

4.1.2 Cinsiyet Dağılımı

Bu bölümde katılımcıların cinsiyetleri ‘kadın ve erkek’ olarak sınıflandırılacaktır.

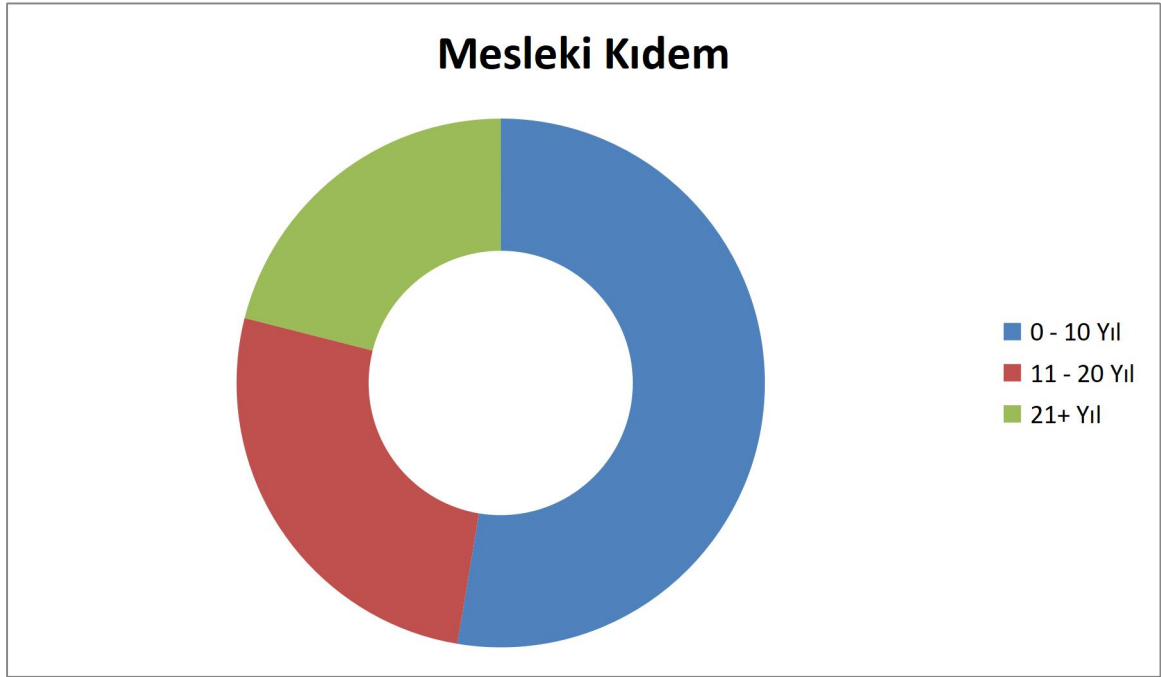

Grafik 2: Cinsiyet Dağılım Grafiği

Grafik 2 incelendiğinde kadın(n=17) katılımcıların %89 oranında erkek(n=2) katılımcılardan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun literatürdeki veriler bağlamında toplumsal cinsiyet rolleri ile ilintili olduğu düşünülmektedir.

4.1.3 Mesleki Kıdem Dağılımı

Bu bölümde öğretmenlerin mesleki kıdemleri “ 0 – 10 yıl / 11 – 20 yıl / 21+ yıl ” olarak kategoride sınıflandırılacaktır.

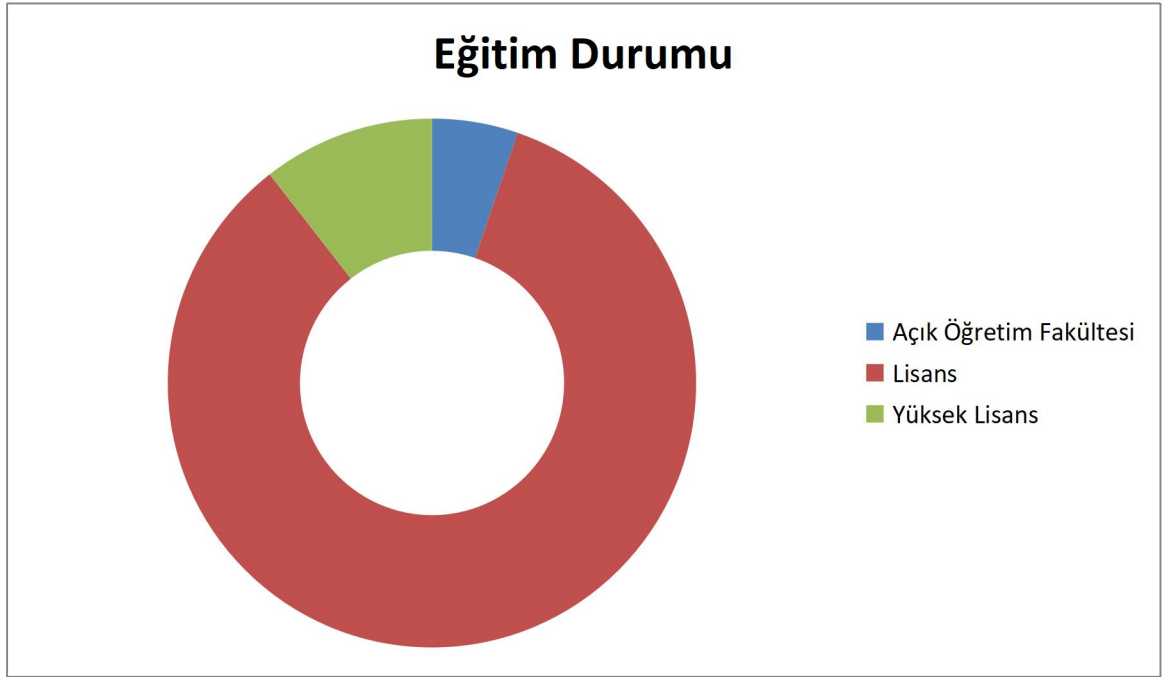

Grafik 3: Mesleki Kıdem Dağılım Grafiği

Grafik 3 incelendiğinde “0 – 10 yıl” mesleki kıdem aralığında olan öğretmenlerin(n=10) %52 oranında olduğu görülmektedir. Bu oranı “11 – 20 yıl” aralığındaki öğretmenler(n=5) %26 oranı ile takip etmektedir. Son olarak “21+ yıl” aralığındaki öğretmenlerin(n=4) %22 oranında olduğu görüntülenmektedir.

4.1.4 Eğitim Durumu Dağılımı

Bu bölümde katılımcıların mezun oldukları eğitim kategorileri ‘‘Açık Öğretim Fakültesi, Lisans ve Yüksek Lisans’’ olarak 3 grupta sınıflandırılacaktır.

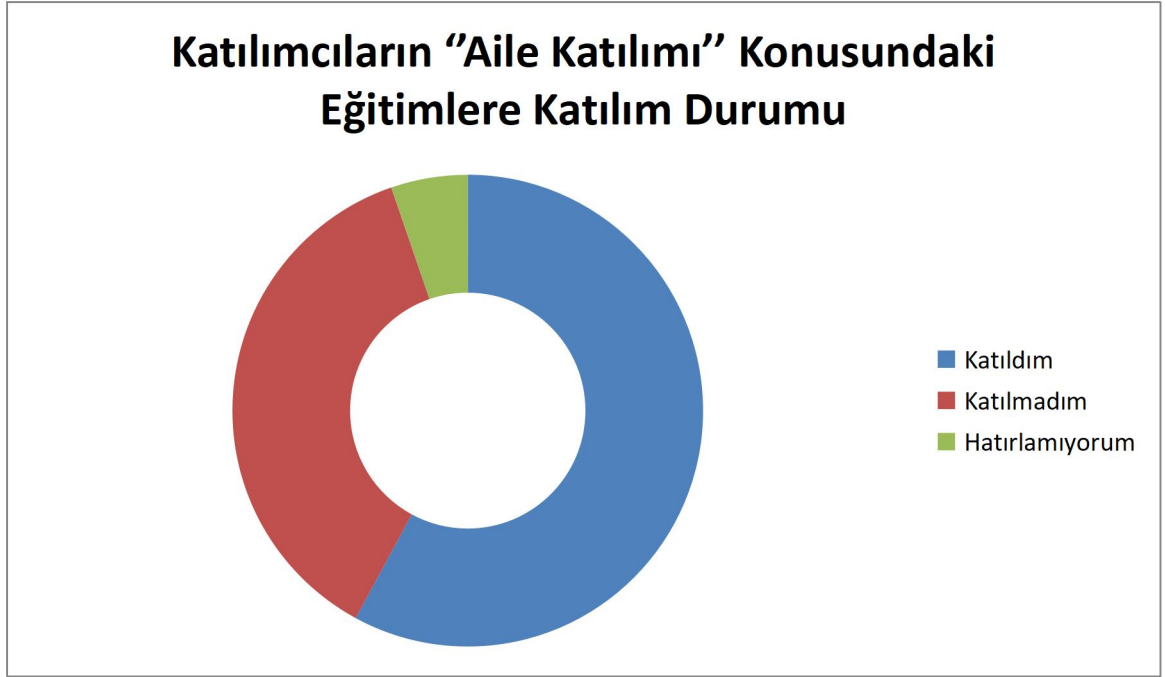

Grafik 4: Eğitim Durumu Dağılım Grafiği

Grafik 4 incelendiğinde lisans derecesine sahip katılımcıların(n=16) %84 oranında çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu oranı sırasıyla yüksek lisans derecesindeki katılımcılar(n=2) %11 oranında, açık öğretim fakültesi derecesindeki katılımcılar(n=1) ise %5 oranında göstermektedir.

4.1.5 Katılımcıların “Aile Katılımı” Konusundaki Eğitimlere Katılım Durumunun Dağılımı

Bu bölümde katılımcılara “ Aile katılımı ile ilgili olarak hizmet içi eğitime katıldınız mı?” sorusu yöneltilmiştir. Bu bağlamda katılımcılardan alınan “Katıldım – Katılmadım ve Hatırlamıyorum” yanıtları 3 kategoride gösterilecektir.

Grafik 5: Katılımcıların “Aile Katılımı” Konusundaki Eğitimlere Katılım Durumunun Dağılım Grafiği

Grafik 5 incelendiğinde katılımcıların %58’inin aile katılı konusunda herhangi bir eğitime katıldığı(n=11), %37’sinin katılmadığı(n=7) ve son olarak %5’inin de hatırlamadığı(n=1) görülmektedir.

4.2 Görüşme Sorularının Bulguları

4.2.1 Tablo 2: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki önemine ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Duygusal – sosyal motivasyon açısından önemi	3
Eğitim – öğrenme açısından önemi	7
Eğitime katkı ve destek açısından önemi	5
Gözlem yapma ve takip açısından önemi	1
İşbirliği ve koordinasyon açısından önemi	3
Toplam	19

Katılımcı öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki önemi öğretmenler açısından farklı bakış açılarından önemli olduğu görüşü hakim olmaktadır. Bu görüşlerden bazıları şu şekilde belirtilmiştir:

Katılımcı 1: *Ailenin eğitim sürecine katılması öğretmene hem güven veriyor hem de destekleyici oluyor. Ailenin eğitim sürecine katılması öğretmenin yükünü de hafifletiyor.*

Katılımcı 2: *Öğretmenin sınıfta öğretmiş olduğu kavramlar aile katılımı çalışmaları aracılığıyla pekiştirilmiş olur ve çocuklar kalıcı izli öğrenme yaşantıları geçirir.*

Katılımcı 3: *aile katılım etkinlikleri ile veliler ve dolayısıyla öğrenci hakkında daha fazla bilgi sahibi olmayı sağlar. Öğrenci hakkında ne kadar gözlem ve ne kadar bilgi sağlanırsa eğitimine o yönde daha iyi yön verilebilir.*

Katılımcı 4: *etkinliklerin velilerle işbirliği içinde yapılması öğrenciye daha fazla verimli olmasında büyük katkı sağlar. Aile ile öğretmen iş birliğinde yüksek verim sağlanması açısından önemli görüyorum.*

Katılımcı 6: *Eğitim çift yönlü bir süreçtir öğretmen – aile, aile – öğretmen şeklinde. Öğretmenin aile ile kurduğu her bağlantı çocuğu daha iyi tanınmasına ve bu da eğitimin daha nitelikli olmasını sağlayacaktır. Öğretmenin aile ile işbirliği ile problemlere daha hızlı ve sağlıklı çözümler üretecektir.*

Katılımcı 9: *Öğretmenler aile katılımında çocuklarla ilgili daha fazla bilgilere sahip olacaklarından çocuğun ihtiyaçlarını buna göre belirleyebilirler*

Katılımcı 15: *Çocuğun evdeki durumuna, beslenme koşullarına vb. ailenin eğitime verebileceği katkı açısından önemlidir.*

Katılımcı 16: *Aile ile işbirliği içinde olmak çocuğa büyük katkı sağlar.*

Katılımcı 17: Aile ve çocuk arasındaki ilişkiyi gözlemleyerek, çocuğun ihtiyacı doğrultusunda hareket edebilmesi için iyi bir fırsat olduğunu düşünüyorum.

4.2.2 Tablo 3: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki öneminde öğrenciler açısından önemine ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Çocuğun sağlıklı gelişimi ve ilerlemesi açısından önemi	8
Duygusal – sosyal motivasyon açıdan önemi	7
Eğitim ve öğrenme açısından önemi	1
İşbirliği ve koordinasyon açısından önemi	3
Toplam	19

Katılımcı öğretmenlerin erken çocukluk dönemi özel eğitiminde aile katılımının öğrenciler bakımından öğretmen bakış açılarına göre öğrencilerin aile katılımı sayesinde özgüven kazandıkları, uyum sağlama becerileri geliştirdikleri, sorumluluk duygusu kazandıkları, motive oldukları gibi olumlu sonuçlarının olduğu görüşleri belirtilmiş olmaktadır. Bu görüşlerin bazıları şu şekilde sıralanmaktadır:

Katılımcı 1: Öğrenci bu süreçte anne – baba – öğretmen üçgeniyle sağlam temelli bir eğitim dönemi geçiriyor. Okula adaptasyonu kolaylaşıyor.

Katılımcı 2: Öğrenciler aileleriyle çalışmalar yapacağı için olumlu öğrenme yaşantıları geçirirler ve aile katılımı sayesinde kazanımları desteklenir.

Katılımcı 3: çocukların en güven duydukları kişiler aileleridir, ailelerinin etkinliklere katılımı, ailenin eğitime dâhil olması çocukların okula karşı olumlu duygular kazanmasını sağlar. Bu da onların okula karşı ilgi ve motivasyonlarını yükseltir.

Katılımcı 4: Ailenin katılımı öğrenci kendini güvende hissetmesinde daha doğal davranması açısından verimli ve okula uyumları da olumlu yönde etkilenecektir.

Katılımcı 6: Eğitim ortamında kendini tanıyan ve özgür bir birey olmasını sağlayacaktır. Aileyle kurulan iletişimi gördükçe kendini daha güvende hissedecektir.

Katılımcı 7: İşbirliği kurarak daha kaliteli eğitim sunulur.

Katılımcı 8: Özgüven ve sorumluluk sahibi olurlar. Sosyalleşirler.

Katılımcı 9: Çocuğun kendine güveni artar, o ortamın bir ferdi gibi hisseder ve aidiyet duygusu oluşur.

Katılımcı 14: İşbirliği çocuğa olumlu olarak yansır.

Katılımcı 15: Ailenin çocuğun sağlığı ve eğitimi için çaba sar etmesi çocuğu ileriye götürür.

Katılımcı 17: Kendilerini daha rahat hissetmeleri ve aileleriyle kaliteli zaman geçirmelerini sağlar. Aile desteği ile uyum sağlamak daha kolaylaşacaktır ayrıca.

4.2.3 Tablo 4: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki öneminde aile açısından önemine ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Duygusal – sosyal motivasyon açıdan önemi	2
Eğitime katkı ve destek olma açısından önemi	1
Farkındalık ve bilgilenme açısından önemi	9
Gözlem ve takip etme açısından önemi	2
Kaliteli zaman geçirme ve verimlilik açısından önemi	3
Sağlıklı çocuk gelişimi açısından önemi	2
Toplam	19

Katılımcı öğretmenlerin erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının aile açısından önemi konusundaki görüşleri kaliteli zaman geçirme, bilinçli olma, çocuğu tanıma, doğru karar alma, farkındalık kazanma, sorumluluk alma, sürece katılıma, çocuğu takip edebilme, olumsuz duyguları kabullenme gibi faktörlerde görüşler belirtmiş olmaktadır. Bu görüşlerin bazıları şu şekilde sıralanmaktadır:

Katılımcı 1: Aile eğitim sürecine dahil oldukça ‘‘çocuğum okulda yeterli eğitim görüyor mu?’’ kaygısı olmuyor.

Katılımcı 2: Aile katılımı sayesinde aileler yapılan etkinliklerde çocuklarıyla verimli vakit geçirirler. Geçirilen vakit hem eğlenceli hem de öğretici olur.

Katılımcı 3: Çocuğunun eğitimi ile ilgili bilgi sahibi olan veli aile katılım etkinliği sürecinde çocuğun ihtiyaçlarını ilgilerini keşfetme olanağı sağlar.

Katılımcı 4: Ailenin okulda çocuklarını görmesi onları bir açıdan rahatlatacaktır. Ve okulla iş birliğinde daha da eğitimle iş dışı olmasını ve verimin daha yüksek olmasını olumlu yönde etkileyecektir.

Katılımcı 6: Çocuğun ilk öğretmeni olan aile okul işbirliğiyle çocuğun daha iyi tanınmasına doğru bildiği yanlışların farkında olmasına katkı sağlar.

Katılımcı 8: Çocuklarının sadece evde değil de okul ortamında da gözlemlere imkanı olması.

Katılımcı 9: Çocuklarının eğitiminde kendilerinin de rollerinin olduğunu farkına varıp buna göre çalışmalar yapabilirler çocuklarına daha fazla zaman ayırmış olma açısından da önemlidir.

Katılımcı 10: Yeterlilik ve sorumluluk bilinçleri pekiştirilir işe yararlılık hissi ile çocuğun eğitiminde rol sahibi olur.

Katılımcı 13: Takip artar.

Katılımcı 15: Ailenin çocuğun sağlığı ve eğitimi için çaba sar etmesi çocuğu ileriye götürür.

Katılımcı 16: Çocuğun gelişimine ait bilgileri benimser.

Katılımcı 17: İnkâr,şok, reddetme, başkalarını suçlama gibi duygulardan arınıp durumu kabullenme ve çocuk için en iyisini yapmayı öğrenmesi açısından önemlidir.

Katılımcı 18: Çocuğu doğru eğitebilmek açısından çok önemlidir.

Katılımcı 19: Sosyal ortamda çocuğu için farkındalık kazanır.

4.2.4 Tablo 5: Öğretmenlerin, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının eğitim sürecindeki öneminde okul yönetimi açısından önemine ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
İletişim ve işbirliği açısından önemi	5
Kaliteli eğitim için imkanlar sağlama açısından önemi	2
Öğretmen – veli arası iletişim ve aileye destek açısından önemi	2
Planlı eğitim ve koordinasyon açısından önemi	6
Yanıt vermek istemeyen öğretmenler	4
Toplam	19

Katılımcı öğretmenlerin erken çocukluk döneminde aile katılımının eğitim sürecindeki öneminin okul yönetimi açısından öğretmen görüşleri koordine olma, planlı eğitim hizmeti sunma, imkanlar oluşturma, öğretmen – veli arasında köprü görevi görme, aileye destek,

işbirliğinde bulunma gibi görüşler belirtilmiş olup bunun yanında tüm sorulara genel olarak cevap veren öğretmenlerden bazılarının belirtilen soruyu yanıtızsız bıraktığı görülmektedir. Belirtilen konu hakkında bazı öğretmen görüşleri şu şekilde sıralanmaktadır:

Katılımcı 1: *Okul idaresi için ise aile ve öğretmen koordineli çalıştıkça rahat bir yönetim ortamı oluşuyor. Olası problemler ortadan kalkmış oluyor.*

Katılımcı 2: *Aile katılımı aracılığıyla okul idaresi velilerle vakit geçirme şansını yakalar ve olumlu eğitim öğretim yaşantıları sağlanır.*

Katılımcı 5: *Daha sağlıklı işleyen bir eğitim ortamı sağlanır.*

Katılımcı 6: *Okulda huzurlu, sağlıklı ve güven verici bir ortam sağlar.*

Katılımcı 9: *İdare öğretmeni güdüleyerek, projeler hazırlayarak, imkan oluşturarak bu sürece katkı sağlayabilir.*

Katılımcı 10: *Öğretmen – veli çatışmasının asgari düzeye inmesini sağlar.*

Katılımcı 12: *Bilinçli ve aileye destek veren bir idare olmalı.*

Katılımcı 15: *Çocuk için gerekli tedbirlerin alınması sağlanır.*

Katılımcı 17: *Aile-okul işbirliği içerisinde olması öğrenciler için olumlu geri dönüşler sağlar.*

Katılımcı 18: *Birlikte hareket etmek daha çabuk sonuca ulaştıracağı için önemli.*

4.2.5 Tablo 6: Öğretmenlerin, aile katılımına yönelik düzenledikleri çalışmalara ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Oyun ve gezilerin düzenlenmesi	4
Özel eğitim öğretmeni ile iletişim ve koordinasyonun yapılması	1
Seminer ve konferansların düzenlenmesi	2
Sınıf içi ve dışı etkinlikler düzenlenmesi	5
Veli görüşmeleri, toplantılar, ev ziyaretleri vb. düzenlenmesi	6
Hepsi	1
Toplam	19

Katılımcı öğretmenlerin aile katılımına yönelik düzenlediği çalışmalar genel olarak etkinlikler olarak belirtilmiş olup bunun yanı sıra veli toplantıları, ev ziyaretleri, oyunlar,

sanat etkinlikleri, geziler, aile görüşmeleri gibi çalışmalar yürüttükleri belirtilmiştir. Katılımcıların bazı görüşleri ise şu şekilde sıralanmaktadır:

Katılımcı 1: *Aile katılımını veli profiline göre ayarlıyorum. Velilerin çoğunluğu çalışmıyorsa, sık sık okulda etkinliklere katılmalarını sağlıyorum. Örneğin kahvaltı günleri, yaratıcı sanat günleri vs. Eğer çoğunlukla çalışan velilerim varsa proje ödevleri ile evden katılmalarını sağlıyorum.*

Katılımcı 2: *Aile katılımı çalışmalarına yönelik örnek olarak meslekler kostümünü söyleyebilirim. Öğretmen sınıfta meslekler konusunu anlattıktan sonra çocuklara hayallerindeki mesleği sorar ve seçilen mesleğin kostümünü aile ile birlikte hazırlanır. Çocuklar aileleriyle birlikte hazırlamış oldukları kostümü belirtilen günde okula getirir ve meslekler draması yapılarak kavramlar pekiştirilir. Çocuklar bu etkinlikte hem çok eğlenmişti hem de verimli öğrenme yaşantısı geçirmişlerdi.*

Katılımcı 3: *Her hafta müsait olan veli varsa onu sınıfa davet edip çocuklarla bir etkinlik yapmasını istiyorum. Müsait olan veli sınıfta çocuklar bir süre vakit geçirmiş oluyor.*

Katılımcı 6: *Çocuğun gelişimi, yaşı, ailenin mevcut konumu, yer, zaman vb. durumlara dikkat ediyorum.*

Katılımcı 7: *Belirli gün ve haftaları göz önüne alarak çalışmalar yaparım.*

Katılımcı 8: *Genellikle sosyal olarak ailelerin daha çok kaynaşması için geziler toplantılar planlanır.*

Katılımcı 9: *Haftada bir veya ayda bir aile katılımı gerçekleştirir. Belirli gün ve haftalar dahilinde oyun, gezi, sanat ve deney etkinliklerine yer veririm.*

Katılımcı 12: *Sınıfta özel eğitim öğretmeni olursa aile ile görüşürüm.*

Katılımcı 18: *Çocukla yapılan çalışmaları pekiştirmek için oyun şeklinde ödevler veriyoruz.*

4.2.6 Tablo 7: Öğretmenlerin, aile katılımına yönelik düzenledikleri çalışmalarını düzenlerken dikkat ettikleri unsurlara ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Açık ve anlaşılır olması	3
Çocuğun gereksinimlerine uygun olması	3
Planlı ve koordineli olması	5
Sosyo – ekonomik duruma uygun olması	5
Verimli, eğitici ve öğretici olması	2
Hepsi	1
Toplam	19

Katılımcı öğretmenlerin aile katılımına yönelik düzenlediği çalışmalarını düzenlerken dikkat ettikleri unsurlar genel olarak ekonomik olması, çocuğun gereksinimlerine uygun olması, uygulanabilir olması, verimli olması, ailenin sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyine uygun olması gibi durumların gözetildiği belirtilmiştir. Bu görüşlerden bazıları şu şekilde sıralanmıştır:

Katılımcı 1: Özellikle veli profilime uymayan konulara özen gösteriyorum, proje ödevleri için ekstra masraf gerektirmeyen konular seçiyorum.

Katılımcı 2: Aile katılımı çalışmalarını düzenlenirken, etkinliklerin hem öğretici hem de eğlenceli olmasına dikkat ediyorum. Çocuklar aileleri ile birlikte hem eğlenerek hem de öğrenerek yaptığı çalışmalarda daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştiriyor.

Katılımcı 4: Ailenin katılım durumuna ve bizlere hangi konuda verimlilik sağlayacağına dikkat ederim.

Katılımcı 6: Çocuğun gelişimi, yaşı, ailenin mevcut konumu, yer, zaman vb. durumlara dikkat ediyorum.

Katılımcı 9: Aylık ve günlük planım çerçevesinde güncelliği de baz alarak etkinlik oluşturmaya çalışırım.

Katılımcı 16: Çocuğun gelişim düzeyine, ailelerin sosyal, kültürel ve ekonomik düzeyine.

Katılımcı 17: Çocukların ilgi duyduğu şeyler olmasına önem veriyorum, herhangi bir tehlike yaratmayacak ortam olmasına dikkat ediyorum, tüm ailelerin katılabileceği bir zaman diliminde yapmaya önem gösteriyorum.

Katılımcı 18: Çocuk ve aile tarafından uygulanabilecek doğru zaman ve doğru çalışmalar seçiyoruz.

4.2.7 Tablo 8: Öğretmenlerin, ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine aktif olarak katılımı konusuna ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Katılır	9
Kısmen	6
Katılmaz	4
Toplam	19

Katılımcı öğretmenlerin ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine aktif olarak katılımı hakkındaki görüşleri şu şekilde belirtilmektedir:

Katılımcı 1: İş hayatlarına ve özel hayatlarına bağlı olarak bazen katılıyor, bazen katılmıyorlar. Çoğunlukla bu sürece dahil oluyorlar.

Katılımcı 2: Velilerin büyük bir kısmı çocuklarının eğitimine aktif olarak katılıyor. Katılmayanların ise çocuk sayısının fazla olduğundan ötürü büyüyen çocuklarına artık yeterince vakit ayıramamasından kaynaklı olduğu ve kimi velilerin ise yoğun iş temposundan ötürü fırsat bulamadığını düşünüyorum.

Katılımcı 5: Hayır katılmıyorlar, genelde vakit bulamadıklarını çocuk sayısının fazla olmasından yeterli ilgiyi gösteremediklerini, herhangi bir beklentilerinin olmamasından kaynaklı.

Katılımcı 7: Vaktim yok, işim var durumlarıyla sık karşılaşıyoruz. Ebeveynlerin de bu sürecin bir parçası olduklarını dile getirmek lazım.

Katılımcı 9: Hayır – Çünkü çoğu ya gereksiz buluyorlar, ya zaman ayıramıyorlar ya da yetersiz olduklarını düşünüp katılmak istemiyorlar.

Katılımcı 10: Evet – Haftada bir aile katılımı sağlıyor.

Katılımcı 11: Öğretmenin süreci yönetebilmesi ile ilgili... Okul yönetimi de destekler ise, öğretmen süreci güzel yönetirse katılım güzel sonuç verir.

Katılımcı 12: Dışarıdan alınan derslere katılıyorlar ancak okuldakilere katılmıyorlar.

Katılımcı 13: Zaman zaman katılırlar.

Katılımcı 14: Aileye göre değişiyor, çoğu zaman ilgisiz oluyorlar.

Katılımcı 15: Velisine göre değişiyor, aktif olan veli whatsapp gruplarından eğitim sürecini takip ediyor ve verilenleri evde tekrarlıyor. Aktif olmayan veli çocuğun sağlık ve eğitim durumlarıyla ilgilenmiyor. Okuldakiyle kalıyor.

Katılımcı 17: Hayır hepsinin aktif katılımı olmuyor. Genelde iş yerinden izin alınamadığı yada ailevi bir meselenin çıktığı söylenmekte maalesef bazı veliler aile katılımını önemsiz görmekte, aile katılımını arttırmak içinde ailelerin zorunlu tutulması gerektiğini düşünüyorum. İş yerinden aile katılımı için gerekli izinler verilmeli.

Katılımcı 18: Her zaman severek katılıyorlar. Ayda bir veya iki defa yönlendirmeler dahilinde katılıyorlar.

4.2.8 Tablo 9: Öğretmenlerin, aile katılımlı çalışmalarda ne tür zorluklarla karşılaştıklarına ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Ailelerden kaynaklanan problemler	10
İletişim ve ulaşımdan kaynaklı problemler	1
İlgisizlikten kaynaklanan problemler	3
Materyal ve olanakların eksikliğinden kaynaklanan problemler	1
Zorluk yaşanmadığını belirten öğretmenler	4
Toplam	19

Katılımcı öğretmenlerin aile katılımlı çalışmalarda ne tür zorluklarla karşılaştıklarına ilişkin olarak zorluk yaşanmadığını belirtenlerin yanı sıra, ulaşım problemi, ailenin ilgisizliği, önemsizleme, zaman ayıramama, materyal eksikliği, zamanlama uyumsuzluğu gibi görüşler belirtilmiştir. Bu görüşlerden bazıları şu şekilde sıralanmaktadır:

Katılımcı 1: Ulaşım problemi çıkabiliyor. Bazen iş yerlerinden izin alamıyorlar. Bu durumlarda sadece anne veya babayı (hangisi daha uygunsa) çağırıyoruz.

Katılımcı 2: Aile katılımı çalışmalarına katılmayan velilerimden ötürü çocukların ürünleri eksik kalıyor ve sınıf içinde gerçekleştirilen etkinliklerde materyalleri olmadığı için üzülüyorlar.

Katılımcı 3: Katılım genelde isteğe bağlı gerçekleştiği için pek zorlukla karşılaşmıyorum.

Katılımcı 6: Zaman ayırma konusunda zorlanıyoruz. Bunu çözmek için ortak bir zaman dilimi ayarlıyoruz.

Katılımcı 7: Gerekli malzemeleri bulmakta zorlanmıyoruz. Okul idaresine gereken bilgileri verip malzeme temininde bulunuyoruz.

Katılımcı 9: Aileleri sürece dahil etmek biraz zor oluyor. Maddede saydığım sebepler ana etkenler. Bunu daha kolay ve yapılabilir hale getirmek için velilere sınıf içi etkinlik videoları, örnek etkinlikler gönderip güdülemeye çalışıyorum.

Katılımcı 10: Velilerin eğitim kaygıları zorluk çıkarıyor müfredatı inceleyip ortak yolu buluyoruz.

Katılımcı 11: Eğitim seviyesi yükseldikçe aile katılımından alınacak verim düşer. Velinin kabullenme, yardımcı olma oranı azalır. Bilinç yüksek olan ailelerde inkar, sorgulama ve kabullenememe daha fazla oluyor.

Katılımcı 12: Çocuğunun özel özel eğitilmiş çocuğu olduğunu kabul etme sürecinde zorlandığımız oluyor. İlaç vermemek için götürmek istemiyorlar(öyle bir yanlış bilgi var çünkü doktora giderse ilaç verilecek).

Katılımcı 17: Ailelerin uyuşmazlığına çok tanık oldum ve bunun orta yolunu bulmaya çalıştım. Çocukların tartışma vs. herhangi bir sorunda aile müdahalesi çok fazla olan bir durum burada da çocukların onlardan cesaret alarak tartışma gibi durumları büyütmemeleri için geri planda kalmalarını rica ederim. Başarı bir şeyi en iyi şekilde yapmak değil bir şeyi elinden geldiğince yapmaktır etkinlikler sırasında çocuklarından en iyisini istemeye çalışan ailelere en çok kullandığım şeydir.

Katılımcı 18: Velilerimiz eğitime destek sağladıklarında mutlu oluyorlar. Doğru aile katılımı seçildiği takdirde hiç zorluk çekmiyoruz.

4.2.9 Tablo 10: Öğretmenlerin, aile katılımlı çalışmalarda ailelerden beklentilerine ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Çocuk ile kaliteli vakit geçirilmesi	2
Eğitime katılımın olması	11
İlgili ebeveyn olunması	2
Olumlu duygulara sahip olunması	2
Öğretmen ile işbirliği kurma	1
Hepsi	1
Toplam	19

Katılımcı öğretmenlerin aile katılımlı çalışmalarda ailelerden beklentilerine ilişkin olarak genel olarak eğitime katılım, ilgili ebeveyn olma, hoşgörülü olma, işbirliğinde olma, çocuk ile kaliteli vakit geçirme gibi beklentilerinin olduğu belirtilmiştir. Bu görüşlerden bazıları şu şekilde sıralanmaktadır:

Katılımcı 2: *Ailelerin en azından yarım saatini ayırıp çalışmalara katılmasını ve eğitimi desteklemelerini bekliyorum.*

Katılımcı 3: *Sınıf içerisinde çocuklarını gözlemleyebilmelerini ve çocukların akranları ile iletişimleri hakkında bilgi sahibi olmaya çalışmalarını beklemekteyim.*

Katılımcı 4: *Ailenin üzerine düştüğü görevleri yani çocukların üzerindeki görevlerini yerine getirmeleri ve pozitif olmalarını beklerim.*

Katılımcı 6: *Ailenin kendini eğitimin bir parçası olarak görmek, okula ilgili bir ebeveyn olmak.*

Katılımcı 11: *Aile öğretmene saygılı olmalı, açık olmalı, aile öğretmen ile işbirliği yapmaya açık olmalı.*

Katılımcı 12: *Zor bir durum elbette. Erken müdahale edip eğitim için gereken herşeyi yapmaları dışarıdan alınan eğitimde oturup dersi izlemeleri aynı eğitime evde ve tüm gün devam edebilmeleri çok önemli.*

Katılımcı 17: *Düzenli katılım, sabır, kendini zorunlu hissetmemeleri aksine çocuklarıyla vakit geçirmekten keyif almaya çalışması.*

Katılımcı 19: *Çocukla keyifli ve eğitici zaman geçirmelerini bekliyoruz.*

4.2.10 Tablo 11: Öğretmenlerin, aile katılımlı çalışmalarda okul yönetiminden beklentilerine ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Eğitime uygun ortam ve materyal temini	4
Öğretmene destek ve motivasyon sağlama	8
Koordinasyon ve işbirliğini sağlama	4
Yanıt vermek istemeyenler	3
Toplam	19

Katılımcı öğretmenlerin bazılarının aile katılımlı çalışmalarda okul yönetiminden beklentileri konusunda fikir beyan etmek istemediği dikkat çekici olup genel olarak okul yönetiminden aile ile öğretmen arasında köprü görevi görmeleri, materyal temininde bulunmaları, maddi – manevi destek, planlama, uygun ortam olarak görüş belirtilmiştir. Bu görüşlerden bazıları şu şekilde sıralanmaktadır:

Katılımcı 1: Okul yönetimi bizlere proje tabanlı aile katılım etkinlikleri için uygun ortamlar ve malzeme tedariki yapabilir.

Katılımcı 3: Okul yönetimi öğretmenin yapmak istediği aile katılım etkinliklerini desteklemeli, bu yönde öğretmeni motive edecek tutumlara sahip olmalıdır.

Katılımcı 4: Okul yönetimin güler yüzlü ve Materyallere ulaşım açısından yardımcı olmasını beklerim.

Katılımcı 5: Katılım göstermeyen ailelere çeşitli uyarıların yapılması gerektiğinde yaptırım uygulanması yetkileri yoksa bile bu yetkilerin verilmesi gerektiğini düşünmekteyim.

Katılımcı 9: Bu tür çalışmaları daha sıkı ve ciddi bir şekilde takip edip rutin oluşturmaları gerekir.

Katılımcı 11: Öğretmeni desteklemeli aile ile öğretmen arasında köprü olmalı.

Katılımcı 12: Çocukların tesbit aşamasında erken davranılıp pdr den randevu ayarlanması ders saatlerinin erken ve sürekli yapılması. Aile ile ya da iletişim eğitim ve destek yapması beklenir.

Katılımcı 15: Zorluk yaşadığım velilerde bana destek çıkmaları ve özel gereksinimli bireyler için okulun fiziksel yapısındaki gerekli desteği sağlamaları. (yapıyorlar)

Katılımcı 16: Konuya hakim olması ve öğretmen veli arasındaki işbirliğini sağlaması, süreci takip etmesi.

Katılımcı 18: Uygulanabilir aile katılımı seçilmesi ve zaman konusunda doğru ilerlenmesi.

4.2.11 Tablo 12: Öğretmenlerin, aile katılımında anne – baba veya çocuğun bakımını üstlenen kişilerden en çok kimin vakit ayırdığına ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Anne	4
Anne ve baba	2
Sıklıkla anne	8
Sıklıkla anne, seyrek baba	1
Sıklıkla anne, seyrek nine	2
Yanıt vermek istemeyenler	2
Toplam	19

Katılımcı öğretmenler aile katılımında anne – baba veya çocuğun bakımını üstlenen kişilerden en çok kimin vakit ayırdığına ilişkin olarak görüş birliğinde olarak sıklıkla annelerin veya sadece annelerin çocuğun bakımını üstlendiğini belirtmişlerdir.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, elde edilen bulgular literatürde yer alan araştırmalar çerçevesinde tartışılmış olup araştırmanın sonucu ve ileriki çalışmalar ve uygulamacılar için öneriler belirtilmiştir.

Erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının öğretmen bakış açısı ile değerlendirilmesi, öğretmenin çocuğun eğimini üstlenen kişi olması nedeniyle önemli olmaktadır. Bu bağlamda araştırma çerçevesinde elde edilen bulguların literatürdeki bulgular ile kıyaslanması, birbirinden ayrışan veya paralellik gösteren kısımların karşılaştırması araştırmanın güvenilirliğini destekleyecek niteliktedir. Bu bağlamda araştırma bulguları literatürdeki veriler ile kıyaslanacaktır.

Araştırmada öğretmenlere yöneltilen erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımının önemi konusundaki görüşleri; öğretmen - aile işbirliğinin sağlanması, güven duygusunun verilmesi, aile aracılığı ile verilen eğitimlerin pekiştirilmesi, öğretmen ve aile işbirliği ile öğretmen üzerindeki iş yükünün hafifletilmesi, problemlere karşı hızlı ve kalıcı çözümlerin ortaya koyulması, çocukla ilgili olarak ailenin bilgilenmesi, ailenin çocuğunu bilinçli gözlemlemesi ve kaliteli eğitim olanağının güçlenmesi gibi yanıtlar ile bulgular belirtilmiştir. Şen ve Melekoğlu (2022), anne ve babaların özel gereksinimli çocuklarının gelişimi için erken çocukluk dönemi içerisinde üstleneceği bu roller; anne-babalık rolü, öğretmenlik/öğretici rolü, hizmet sağlayıcı rolü, hak savucucu rolü, iş birlikçi rolü olarak ifade etmiştir. Bu bağlamda elde edilen bulgularda öğretmenlerin erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımı konusunda belirttikleri görüşler literatür ile paralellik göstermektedir. Araştırma bulguları ile paralel olarak Arslan, Ulaş ve Coşkun, (2020) 'nin yaptığı araştırmada özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin ailelerinin eğitime mutlaka katılması gerektiği ortaya konulmuş ve ailenin desteklenmesi için etkinlik ve görüşmeler yapmanın faydalı olacağı alan yazında ifade edilmiştir.

Araştırmanın bir sonraki sorusunda öğretmenlere erken çocukluk özel eğitimde aile katılımı alanında yaptıkları çalışmalar nelerdir sorusu yöneltilmiş olup bu konuda genel olarak etkinlik düzenledikleri belirtilmiştir. Ekinliklerin yanı sıra veli görüşmeleri, toplantılar, görseller, videolar, veli toplantıları, ev ziyaretleri, konferans, mektuplar, teknolojik iletişimler, oyun, gezi, sanat ve deney etkinlikleri, aile bilgilendirmeleri, seminer, projeler, özel eğitim

öğretmeni ile görüşürme gibi çalışmalar düzenledikleri belirtilmiştir. Atakan (2010) ‘un yaptığı araştırmada öğretmenlerin aile katılımı konusunda yaptıkları çalışmalara ailelerin katılımının günde 1–2 saat zaman aralığında olduğunu, bu sürenin yeterli olduğunu düşündüklerini belirtilmiştir. Yine aynı çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun aile katılımı konusunda düzenli olarak veli toplantısı ve birebir görüşme yaptığı ayrıca eve etkinlik ödevi yolladığı anlaşılmaktadır. Araştırmanın devamında ebeveynlerin çoğu, öğretmenlerin aile katılımı konusunda değişik çalışmalar hazırladığını ancak sadece veli toplantısı, bilgilendirme panosu, ev ödevi ve birebir görüşmelerin düzenli olarak gerçekleştirildiğinden şikâyetçi olmuşlardır. Ebeveynler özellikle sınıfta uygulanan eğitim programına kendilerinin katılmalarında öğretmenlerin isteksiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, öğretmenlerin her çalışmaya gereken önemi göstermediğini, belirli çalışmalara ağırlık verdiğini, aileleri yeterince sınıf içi etkinliklere dâhil etmediğini göstermiştir.

Katılımcılara yöneltilen bir diğer soruda öğretmenlerin erken çocukluk dönemi özel eğitimde aile katılımına yönelik olarak düzenledikleri çalışmalarda nelere dikkat ettikleri sorusu yöneltilmiş olup bu konuda genel olarak yapılacak olan çalışmanın ekonomik olması durumuna dikkat edildiği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar yapılacak olan çalışmaların; öğretici, eğitici, verimli, açık, anlaşılır, çocuğun gelişimi, yaşı, ailenin mevcut konumu, yer, zaman, okulun fiziki yapısı, çocuğun yeterliliği, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve eğitim durumları, planlılık, ortaklık, çocuğun gereksinimi, PDR süreci, ailenin karşılaşacağı durumlar, okuldaki durumlar, aileden çocuk için alınacak bilgiler, çocuğun gelişim düzeyi, ailelerin sosyal, kültürel ve ekonomik düzeyi, ilgililik, zamanlama, uygulanabilirlik gibi faktörler de belirtilmiştir.

Erken çocukluk, bir çocuğun temel gelişiminin ve öğrenmesinin temel belirleyicilerinden biridir. Bu süre zarfında, özellikle özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar için çocukların eğitimlerine yardımcı olmak çok önemlidir. Bir çocuğun erken çocukluk eğitimine aile katılımının çocuğun öğrenme ve gelişim süreçlerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğine inanılmaktadır. Bu çalışma, erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımını araştırmış ve bu katılımın etkisini değerlendirmiştir.

Ailelerin katılımı, eğitim sürecinde çocuğun desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Aileler, çocuklarına sağladıkları sevgi, ilgi ve destekle çocukların öğrenme motivasyonunu artırabilirler. Araştırmalar, ailelerin katılımının çocukların akademik başarılarını ve öğrenme becerilerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Fan ve Chen,

2001; Castro ve diğeri, 2019). Özellikle özel eğitim gereksinimi olan çocuklar için ailelerin katılımı daha da önemlidir çünkü bu çocuklar farklı öğrenme ihtiyaçlarına sahip olabilir ve ailelerin destekleyici rolü eğitim sürecinde belirleyici olabilmektedir.

Ailelerin eğitim sürecine aktif katılımı, çocukların özel ihtiyaçlarına daha iyi cevap verilmesini sağlayabilir. Aileler, çocuklarının günlük yaşamında karşılaştıkları zorlukları daha iyi anlayarak, eğitim programlarının özelleştirilmesine yardımcı olabilirler. Bu, özel eğitim öğrencilerinin bireysel öğrenme hedeflerine daha uygun ve etkili bir şekilde ulaşmalarını sağlayabilir (Dunst ve Trivette, 2009). Aynı zamanda ailelerin katılımı, eğitim sürecinde öğretmenlerle daha iyi işbirliği ve iletişim kurulmasına olanak tanır, böylece çocuğun gelişimini izlemek ve değerlendirmek için daha kapsamlı bir yaklaşım benimsenebilir.

Bu çalışmanın sonuçları, ailelerin katılımının erken çocuklukta özel eğitim öğrencilerinin eğitimine önemli bir katkı sağladığını desteklemektedir. Ailelerin katılımı, çocukların akademik başarılarını artırabilir, öğrenme motivasyonlarını güçlendirebilir ve sosyal becerilerini geliştirebilir. Özellikle ailelerin, evde de eğitim sürecine destek sağlamasıyla çocukların eğitimde elde ettikleri kazanımların sürdürülebilirliği artırılabilir (Bloomquist ve diğeri, 2018).

Ancak, ailelerin eğitim sürecine katılımıyla ilgili bazı zorluklar ve engeller de bulunmaktadır. Özellikle özel eğitim gereksinimi olan çocukların aileleri, ekonomik, sosyal ve duygusal zorluklarla karşı karşıya kalabilirler. Bu nedenle, eğitim kurumları ve öğretmenler, ailelerin katılımını teşvik etmek ve desteklemek için çeşitli stratejiler ve kaynaklar sağlamalıdır. Aynı zamanda, eğitimcilerin ailelerle etkili iletişim ve işbirliği becerilerine sahip olmaları da önemlidir.

Erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımı, çocukların bireysel öğrenme ihtiyaçlarını daha iyi ele almak ve eğitim sürecini desteklemek için kritik öneme sahiptir. Aktif aile katılımı, çocukların akademik performansını artırabilir ve genel yaşam kaliteleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. Bu nedenle eğitimciler ve kurumlar, ebeveyn katılımını teşvik etmek ve desteklemek için stratejiler geliştirmeye odaklanmalıdır. Gelecekteki araştırmalar, ailenin eğitim sürecine katılımının farklı yönlerini ve etkilerini daha ayrıntılı olarak inceleyerek daha etkili ve kapsayıcı eğitim modellerinin oluşturulmasına katkıda bulunabilir.

Ailelerin erken çocuklukta özel eğitim öğrencilerinin eğitimine katılımının etkileri, çeşitli çalışmalarda önemli bir şekilde vurgulanmıştır. Literatürde yapılan araştırmalar,

ailelerin eğitim sürecine aktif katılımının, çocukların bireysel gelişimlerini desteklemede ve eğitim başarısını artırmada kritik bir rol oynadığını göstermektedir (Sheldon ve Epstein, 2005; Huerta ve diğerleri, 2020). Ailelerin katılımı, çocukların okula uyum sürecini olumlu yönde etkilemekte, öğrencilerin öğrenme süreçlerine daha fazla katılım göstermelerini sağlamakta ve akademik başarılarını artırmaktadır.

Ailelerin, çocuklarına sağladıkları destek ve rehberlik ile erken çocukluk dönemindeki özel eğitim öğrencilerinin sosyal ve duygusal gelişimine katkıda bulunduğu görülmüştür (Kalyoncu ve Efe, 2016). Ailelerin çocuklarıyla evde gerçekleştirecekleri basit günlük aktiviteler, çocukların öğrenme becerilerini desteklemekte ve akademik becerilerinin yanı sıra iletişim, problem çözme ve bağımsızlık gibi sosyal becerilerini de olumlu yönde etkilemektedir.

Ayrıca, ailelerin eğitim sürecine katılımı, öğretmenlerle işbirliğini artırarak, çocukların öğrenme ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmeyi sağlamaktadır (Han ve Suh, 2017). Öğretmenler, ailelerle işbirliği içinde çalışarak, çocukların güçlü yönlerini ve zorluklarını daha iyi anlamakta ve eğitim programlarını çocukların bireysel gereksinimlerine uygun hale getirmektedir. Aynı zamanda, ailelerin sağladığı bilgi ve gözlemler, çocuğun öğrenme ilerlemesini izleme ve değerlendirme süreçlerinde öğretmenlere önemli veriler sunmaktadır.

Bununla birlikte, eğitim sürecine aile katılımının önünde çeşitli engeller vardır. Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların aileleri, zaman, mali kısıtlamalar, ulaşım güçlükleri ve çocuk bakımı ile ilgili büyük stres altında olabilir. Bu tür zorluklar ailenin eğitim faaliyetlerine katılımını kısıtlamakta ve bazı ailelerin eğitim sürecine katılımını engelleyebilmektedir.

Bu dönemde, eğitimcilerin ve eğitim kurumlarının aile katılımını desteklemek için çeşitli stratejiler geliştirmesi önemlidir. Ailelerle düzenli ve etkili iletişim kurmak, ailelerin eğitim faaliyetlerine katılmaları için uygun zaman ve yolları belirlemek ve ailelere eğitim desteği sağlamak, aile katılımını artırmanın etkili yollarıdır. Eğitimcilerin ve öğretmenlerin ailelerin kültürel değerleri, inançları ve özel ihtiyaçları hakkında daha derin bir anlayış geliştirmeleri de önemlidir. Sonuç olarak, eğitim sürecindeki işbirliği daha verimli ve uyumlu hale getirilebilir.

Bu nedenle, özel gereksinimli öğretmenlerin erken çocukluk eğitimine aile katılımı, çocukların akademik başarılarını artırmada, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemede ve genel yaşam kalitelerini iyileştirmede önemli bir faktördür. Aileleri eğitim sürecine dahil

etmek, çocukların zorlukların üstesinden gelmelerine, güçlerini keşfetmelerine ve tam potansiyellerine ulaşmalarına yardımcı olur. Bu nedenle eğitimciler, öğretmenler ve kurumlar aile katılımını teşvik etmeye, desteklemeye ve geliştirmeye çalışmalıdır. Gelecekteki araştırmalar, eğitim sürecinde aile katılımının farklı yönlerini ve etkilerini daha kapsamlı bir şekilde inceleyerek daha etkili ve kapsayıcı eğitim modellerinin oluşturulmasına katkıda bulunabilir.

Erken çocukluk döneminde özel eğitim öğrencilerinin eğitimine ailelerin katılımı, sadece çocukların akademik başarılarını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda ailelerin kendilerine olan güvenini ve çocuklarıyla olan ilişkilerini güçlendirir. Eğitim sürecine aktif olarak dahil olan aileler, çocuklarıyla daha iyi iletişim kurma ve onların eğitim süreçlerine daha duyarlı bir şekilde yanıt verme becerisini geliştirirler. Bu da ailelerin, çocuklarının gelişimine katkı sağlamada daha etkili bir rol oynamasına yardımcı olur (Powell ve Driver, 2013).

Ailelerin katılımı, aynı zamanda çocukların okula uyum sürecini ve okul içindeki davranışlarını olumlu yönde etkiler. Ailelerin, çocukların okul öncesi dönemdeki sosyal beceri ve davranışlarının gelişimine odaklanmaları, çocukların okula daha hazır bir şekilde başlamalarını sağlayabilir. Ayrıca, eğitim sürecine aktif olarak dahil olan aileler, çocukların okul içindeki disiplin sorunlarının azalmasına ve okulda daha olumlu bir öğrenme ortamının oluşmasına katkı sağlayabilirler (Domitrovich ve diğerleri, 2016).

Bununla birlikte, ailelerin eğitim sürecine katılımının önündeki bazı engellerin de farkında olunmalıdır. Özellikle düşük sosyoekonomik düzeydeki aileler, dil engelleri veya kültürel farklılıklar gibi nedenlerle eğitim etkinliklerine katılmada zorluklar yaşayabilirler. Bu tür engellerle başa çıkmak için, eğitimciler ve okullar, ailelere yönelik iletişim ve katılım stratejilerini çeşitlendirmeli ve çeşitli kültürel ve dil desteği sağlamalıdır (Dunst ve diğerleri, 2019).

Özel gereksinimli çocukların erken çocukluk eğitiminde aile katılımı çok önemlidir. Ailenin eğitim sürecine aktif katılımı, çocukların akademik başarılarını artırır ve sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Eğitimciler ve kurumlar, aile katılımını teşvik etmek ve desteklemek için farklı stratejiler geliştirmeli ve çocukların potansiyelini en üst düzeye çıkaran ortamlar yaratmak için ailelerle birlikte çalışmalıdır. Gelecekteki araştırmalar, ailenin eğitim sürecine katılımının farklı yönlerini ve etkilerini daha

ayrıntılı olarak inceleyerek daha etkili ve kapsayıcı eğitim modellerinin oluşturulmasına katkıda bulunabilir.

Erken çocukluk özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine artan aile katılımı, eğitim kurumları ve öğretmenler üzerinde de olumlu bir etkiye sahiptir. Eğitimciler, ailelerle etkin bir şekilde çalışarak çocukların öğrenme süreçlerini daha iyi anlayabilir ve çocukların bireysel öğrenme ihtiyaçlarına göre hazırlanmış eğitim programları oluşturabilir. Bir çocuğun güçlü yönlerini ve ilgi alanlarını belirlemede aile üyelerinin önemli kaynaklar olduğunu hatırlamak önemlidir. Çocuğunuzun ilgi alanlarına uygun materyal ve yöntemler kullanarak öğrenme sürecini daha etkili hale getirebilirsiniz.

Ailelerin eğitim sürecine katılımının artırılması, aynı zamanda ailelerin özel eğitim alanında bilgi ve farkındalığını artırabilir. Eğitim kurumları ve öğretmenler, ailelere yönelik düzenledikleri bilgilendirme toplantıları, seminerler veya eğitim programları sayesinde, ailelerin özel eğitim konusunda daha bilinçli ve hazırlıklı olmalarını sağlayabilirler. Bu da ailelerin, çocuklarına daha iyi destek sağlama ve eğitim sürecine daha aktif katılma ihtimalini artırır (Domitrovich ve diğerleri., 2016).

Ancak, ailelerin eğitim sürecine katılımını artırmak için eğitimcilerin ve okulların bazı zorluklarla karşılaşabileceği unutulmamalıdır. Özellikle eğitim kurumlarının çeşitli kültürel, sosyoekonomik ve dil engelleriyle başa çıkması gerekebilir. Ailelerin farklı kültürel ve dil becerilerine sahip olması, eğitim iletişimini etkileyebilir ve eğitimcilerin bu farklılıkları anlamalarını ve saygı göstermelerini gerektirir. Bu nedenle, eğitimcilerin ve öğretmenlerin, ailelerin kültürel ve dil çeşitliliğine uygun iletişim ve eğitim stratejileri geliştirmesi önemlidir (Dunst ve diğerleri, 2019).

Erken çocukluk özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine aile katılımı, çocukların akademik başarılarını artırmada, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemede ve genel yaşam kalitelerini iyileştirmede önemli bir faktördür. Aileleri eğitim sürecine dahil etmek, çocukların güçlü yanlarını keşfetmelerine yardımcı olur ve eğitimcilere ve okullara çocukların öğrenme ihtiyaçlarını daha iyi anlamaları için fırsatlar sunar. Ailenin özel eğitim alanında bilgi ve farkındalığını artırmak, eğitim sürecine aile katılımını desteklemek için önemli bir adımdır. Gelecekteki araştırmalar, ailenin eğitim sürecine katılımının farklı yönlerini ve etkilerini daha ayrıntılı olarak inceleyerek daha etkili ve kapsayıcı eğitim modellerinin oluşturulmasına katkıda bulunabilir.

Ailelerin eğitim sürecine katılımı, sadece çocukların akademik ve sosyal gelişimine olumlu etkileriyle sınırlı değildir. Aynı zamanda, bu katılımın toplumun genelinde eğitim ve özel eğitim alanındaki farkındalığı artırmada da önemli bir rolü vardır. Eğitim kurumları ve öğretmenlerin, aileleri eğitim sürecine davet ederek ve destekleyerek, toplumda eğitim konusunda bir bilinç yaratılmasına katkı sağlayabilirler (Halgunseth et al., 2019). Bu da, özel eğitim ve özel gereksinimi olan bireylerin kabulü ve desteklenmesi konusunda daha duyarlı bir toplumun oluşmasına yardımcı olur.

Ailelerin eğitim sürecine katılımı, çocukların eğitim deneyimlerini daha olumlu ve tatmin edici hale getirir. Ailelerin, çocukların eğitimine aktif olarak dahil olmaları, çocukların kendilerini daha değerli ve önemli hissetmelerini sağlar. Bu da çocukların okula karşı motivasyonlarını artırır ve öğrenmeye olan ilgilerini güçlendirir (Pomerantz et al., 2007). Ailelerin çocuklarıyla birlikte öğrenme ve keşfetme sürecine katılması, çocukların öğrenme deneyimini daha anlamlı ve keyifli hale getirir.

Ailelerin eğitim sürecine katılımının artmasıyla birlikte, eğitim kurumları ve öğretmenler arasındaki işbirliği de güçlenir. Eğitimciler, ailelerin bilgi ve gözlemlerinden yararlanarak çocukların öğrenme ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verme konusunda daha etkili stratejiler geliştirebilirler. Aynı zamanda, ailelerin okul ve öğretmenlerle iletişimlerini güçlendirerek, çocukların eğitimine yönelik destek ve rehberlik sağlamak daha kolay hale gelir (Jeynes, 2005). Bu işbirliği, eğitimde ortak bir hedefe ulaşma yolunda atılan önemli adımlardan biridir.

Ancak, ailelerin eğitim sürecine katılımını artırmak için çeşitli engellerle karşılaşılabilir. Özellikle yoğun çalışma saatleri, ekonomik zorluklar ve çocuk bakımı gibi nedenlerle ailelerin eğitim etkinliklerine katılmaları kısıtlanabilir. Eğitim kurumları ve öğretmenler, ailelerin ihtiyaçlarına uygun ve esnek bir şekilde eğitim etkinlikleri düzenleyerek bu engellerle başa çıkmaya çalışmalıdır (Christenson ve Reschly, 2010).

Erken çocukluk dönemi özel gereksinimli çocukların eğitimine aile katılımı, çocukların akademik, sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Ailelerin eğitim sürecine aktif katılımı, çocukların eğitim deneyimlerinin zenginleştirilmesinde ve öğrenme potansiyellerinin en üst düzeye çıkarılmasında önemli rol oynamaktadır. Eğitimciler ve kurumlar, aile katılımını desteklemek ve güçlendirmek için farklı stratejiler geliştirmeli ve çocukların eğitimi için daha kapsayıcı ve etkili bir ortam yaratmak için birlikte çalışmalıdır. Gelecekteki araştırmalar, ailenin eğitim sürecine

katılımının farklı yönlerini ve etkilerini daha ayrıntılı olarak inceleyerek daha etkili ve kapsayıcı eğitim uygulamalarının geliştirilmesine katkıda bulunabilir.

Sonuç olarak erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımı çocukların akademik, sosyal ve duygusal gelişimlerine olumlu katkı sağlamaktadır. Ailelerin eğitim sürecine aktif katılımı, çocukların eğitim deneyimlerinin zenginleştirilmesinde ve öğrenme potansiyellerinin en üst düzeye çıkarılmasında önemli rol oynamaktadır. Eğitimciler ve kurumlar, aile katılımını desteklemek ve güçlendirmek için farklı stratejiler geliştirmeli ve çocukların eğitimi için daha kapsayıcı ve etkili bir ortam yaratmak için birlikte çalışmalıdır. Gelecekteki araştırmalar, ailenin eğitim sürecine katılımının farklı yönlerini ve etkilerini daha ayrıntılı olarak inceleyerek daha etkili ve kapsayıcı eğitim uygulamalarının geliştirilmesine katkıda bulunabilir.

Kaynakça

Akman, B. (2012). Özel ezitimde aile katılımını [Özel eğitime aile katılımı]. Özel Eğitim Dergisi, 13 (1), 11-21.

Bloomquist, M. L., Santos, R. M., Dillon, S. A., Doherty, E. A., Duda, M. A., Geer, B. P., ... & Winslow, A. T. (2018). Parent involvement in school: Conceptualizing multiple dimensions and their relations with family and demographic risk factors. *Journal of Educational and Developmental Psychology*, 8(2), 191-205.

Blue-Banning, M., Summers, J. A., Frankland, H. C., Nelson, L. L. ve Beegle, G. (2004). Aile ve profesyonel ortaklıkların boyutları: İşbirliği için yapıcı yönergeler. *İstisnai Çocuklar*, 70 (2), 167-184.

Camacho-Moreno, E. R., Sánchez-Fernández, M. D. ve Martínez-González, R. A. (2021). Erken çocukluk eğitimine aile katılımı: literatürün sistematik olarak gözden geçirilmesi. *Avrupa Erken Çocukluk Eğitimi Araştırma Dergisi*, 29 (2), 187-204.

Castro, M., Expósito-Casas, E., López-Martín, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E., & Gaviria, J. L. (2019). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 28, 100290.

Chen, W. ve Kennedy, K. J. (2018). Amerika Birleşik Devletleri'nde erken çocukluk eğitimine aile katılımını anlama: Kavramsal ve ampirik literatürün sistematik olarak gözden geçirilmesi. *Uluslararası Çocuk Bakımı ve Eğitim Politikası Dergisi*, 12 (1), 1-21.

ÇÖZGER. (2019). Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190220.pdf> (29.11.2020).

Dunst, C. J. ve Trivette, C. M. (2009). Kapasite geliştirme aile sistemleri müdahale uygulamaları. *Engellilik Politikaları Çalışmaları Dergisi*, 20 (4), 202-212.

Dunst, C. J., & Trivette, C. M. (2009). Let's be PALS: An evidence-based approach to professional development. *Young Exceptional Children*, 12(3), 2-9.

Duprey, E. B. ve Carpenter, M. (2016). Engelli çocuklar için erken çocukluk eğitimi programlarına aile katılımı hakkındaki literatürün gözden geçirilmesi. *Erken Çocukluk Özel Eğitiminde Konular*, 36 (4), 215-228.

Epstein, J. L. (1995). Okul / aile / topluluk ortaklıkları: Paylaştığımız çocukların bakımı. *Phi Delta Kappan*, 76 (9), 701-712.

Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22.

Han, M., & Suh, Y. (2017). The relationship between parental involvement and academic achievement in special education: The mediating role of self-regulation. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 26(1-2), 57-65.

Hooper, C. A. ve Umansky, W. (2015). Düşük gelirli okullarda ebeveynlerin katılımına yönelik öğretmen tutumları. *Öğretim ve Öğretmen Eğitimi*, 47, 1-12.

Hoover-Dempsey, K. V. ve Sandler, H. M. (1995). Çocukların eğitimine ebeveyn katılımı: Neden bir fark yaratıyor?. *Öğretmenler Koleji Kaydı*, 97 (2), 310-331.

Hornby, G. ve Lafaele, R. (2011). Ebeveynlerin eğitime katılımının önündeki engeller: Açıklayıcı bir model. *Eğitim İncelemesi*, 63 (1), 37-52.

Hosaoğlu, T.Ç. (2018). Özel eğitim öğrencilerinin aileleriyle işbirliği konusunda okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri [*Türkiye Eğitim Dergisi*, 7 (4), 141-153.

Huerta, M. C., Adelman, H. S., Taylor, L., & Lee, C. (2020). Parental involvement and early childhood education outcomes for children with disabilities: A meta-analysis. *Exceptional Children*, 86(3), 326-344.

Kalyoncu, N., & Efe, E. (2016). The impact of parental involvement on early intervention outcomes for children with disabilities. *Journal of Early Intervention*, 38(1), 3-18.

Karagözoğlu, Ş. (2017). Aile eğitimi ve özel eğitim [*Aile eğitimi ve özel eğitim*]. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 238-247.

KARAKÜTÜK, K. (2019). AMAÇ, YAPI VE YÖNETİM SÜREÇLERİ AÇISINDAN KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ EĞİTİM SİSTEMİ. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 23(1), 213-243. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000833

Kim, Y. K. ve Davis, K. (2009). Öğretmenlerin ebeveynlerinin çocuklarının eğitimine katılım algılarını etkileyen faktörler. *Okul Topluluğu Dergisi*, 19 (2), 145-163.

Kritikos, E. P. ve McWilliam, R. A. (2017). Erken müdahaleye ebeveyn katılım uygulamaları: Literatürün gözden geçirilmesi. Erken Çocukluk Özel Eğitiminde Konular, 37 (1), 33-42.

Law, J., Rush, R., Clegg, J., Peters, T.J. ve Roulstone, S. (2015). Ebeveyn – çocuk kitabı paylaşım müdahalelerinin faydalarının araştırılması: Bir meta-analiz. Çocuklukta Hastalık Arşivi, 100 (8), 727-731.

Lewis, K. G. ve Henderson, A. T. (1997). Ebeveyn katılımı, ebeveyn cinsiyeti ve cinsiyet rolü yöneliminin ilkökul çocuklarının akademik başarıları ile ilişkisi. Eğitim Psikolojisi Dergisi, 89 (3), 475-480.

McConnell, S. R. (2002). Otizmlili küçük çocuklar için sosyal etkileşimi kolaylaştırmaya yönelik müdahaleler: Eğitim müdahalesi ve gelecekteki araştırmalar için mevcut araştırma ve önerilerin gözden geçirilmesi. Otizm ve Gelişimsel Bozukluklar Dergisi, 32 (5), 351-372.

MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2023). Özel eğitime ilişkin temel kavramlar. <https://orgm.meb.gov.tr/>

Sharma, U., Forlin, C. ve Loreman, T. (2012). Eğitimin hizmet öncesi öğretmenler üzerindeki etkisi ' kapsayıcı eğitim ve engelli kişiler hakkındaki düşünceler hakkındaki tutum ve endişeler. Engellilik ve Toplum, 27 (6), 769-782.

Sheldon, J. A., & Epstein, J. L. (2005). Involvement counts: Family and community partnerships and mathematics achievement. The Journal of Educational Research, 98(4), 196-207.

Shin, J. C., Lee, S. H. ve Lee, J. Y. (2020). Güney Kore'de erken çocukluk eğitimine ebeveyn katılımının analizi. Erken Çocuk Gelişimi ve Bakımı, 190 (4), 523-534.

Singh, K. ve Dubey, A. K. (2018). Çocukların eğitimine ebeveyn katılımı: Bir inceleme çalışması. Eğitim ve Uygulama Dergisi, 9 (6), 28-36.

Smith, M. A. ve Easterbrooks, M. A. (2016). Erken çocukluk eğitimine aile katılımı hakkındaki literatürün gözden geçirilmesi: Uygulama için çıkarımlar. Eğitim ve Psikolojik Danışma Dergisi, 26 (1), 1-23.

Soodak, L. C. ve Podell, D. M. (1996). Engelli küçük çocukların eğitiminde ebeveynlerin rolleri: Özel konuya giriş. Erken Çocukluk Özel Eğitiminde Konular, 16 (2), 123-131.

Şahan, H. H. ve Sevinç, M. (2016). Özel ihtiyaçları olan çocuklar için okul öncesi eğitim programının aile katılımı açısından değerlendirilmesi []. Türkiye Özel Eğitim Dergisi, 18 (1), 33-49.

Turnbull, A. P. ve Turnbull, H. R. (2015). Olağanüstü yaşamlar: Günümüz okullarında özel eğitim (8. baskı). Üst Eyer Nehri, NJ: Pearson.

Webster-Stratton, C. ve Hammond, M. (1998). Head Start çocuklarında sorunlar ve sosyal yeterlilik düzeyi: Yaygınlık, yaygınlık ve ilişkili risk faktörleri. Klinik Çocuk ve Aile Psikolojisi İncelemesi, 1 (2), 101-124.

Yıldız, K. ve Polat, F. (2013). Özel eğitim öğrencilerinin aileleriyle işbirliği yapma konusunda özel eğitim öğretmenlerinin yetkinlikleri []. Özel Eğitim Dergisi, 14 (2), 33-48.